

2
2
3
4
6
7
8
9

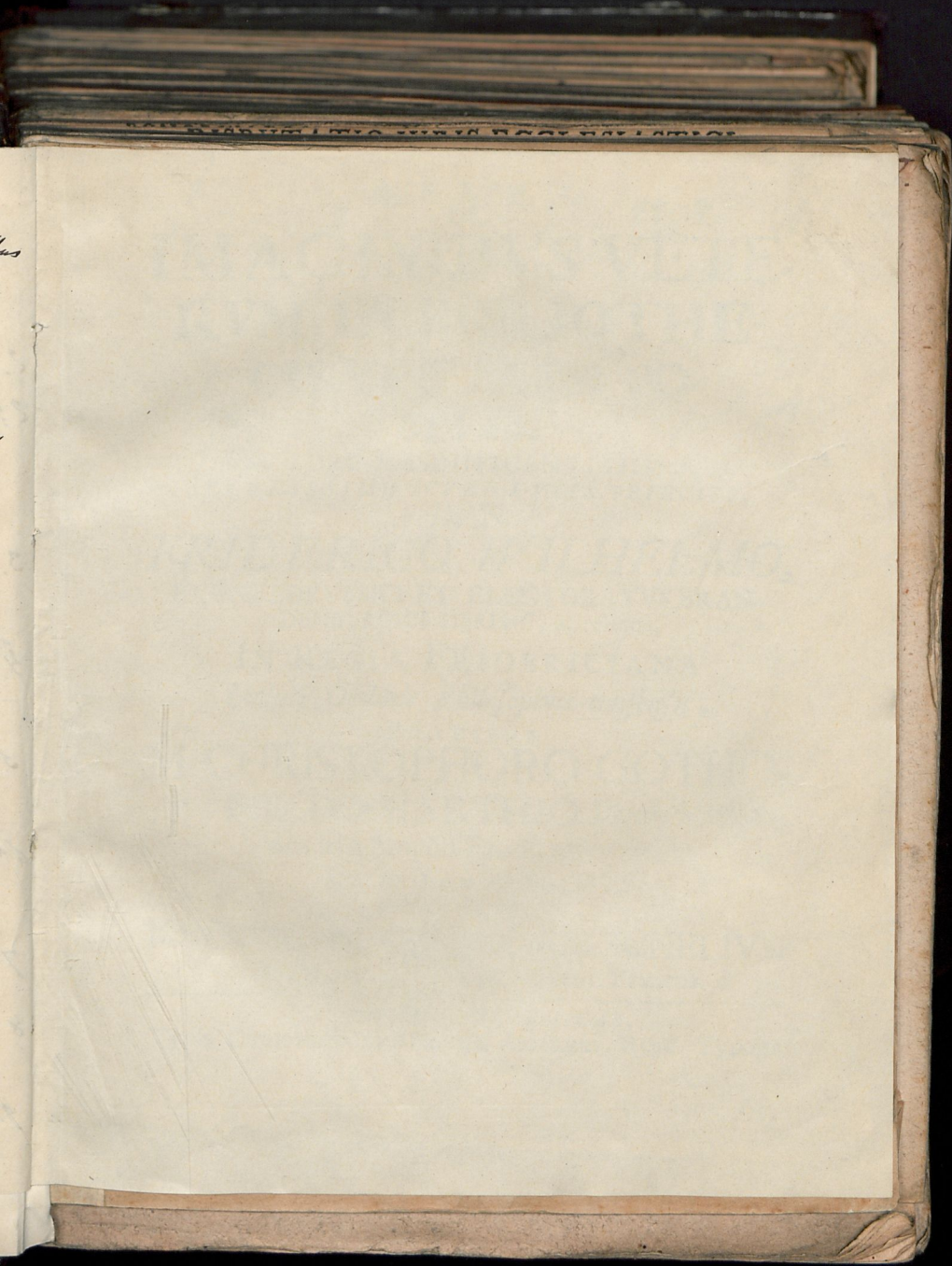

1702.

1. Barthius, Christophorus Godefridus: *De imaginibus veteribus, in bibliothecis vel alibi positis.*
- 2.^a Bodinus, Henricus: *De poësis innocentium.*
- 2.^b Bodinus, Henricus: *De poësis innocentium. Ed. nova et revisa, cui accessit diatribe: De non remittenda poëna capitali hominibus.*
3. Bodinus, Henricus: *De Casibus ex Felicto defuncti, ab hære. De Instanda.*
- 4.^{a, b, c, d} Boetius, Justus Henricus: *De administratoribus Curiarum ecclesiarum* 4 Suppl. 1702, 1723, 1730, 1743
- 5.^{a, b, c} Boetius, Justus Henricus: *De Collisione presumptionum* 3 Suppl. 1, 2, 3. Ed. 1702 = 1741
- 6.^{a, b} Boetius, Justus Henricus: *De nexu parochiarum et parochianorum* 2 Suppl. 1702 = 1729
- 7.^{a, b} Boetius, Justus Henricus: *De bonis parochialibus* 2 Suppl.
- 8.^{a, b, c} Boetius, Justus Henricus: *De reversione relictionis testatis* 3 Suppl. 1702, Rec. 1715 = 1732.
9. Brunnmannus, Jacobus: *De appellatione scripto principis revisa*

10. Pellerius, Christophorus: De Claudio Drusi expeditionibus
maxime Germanicis
11. Pellerius, Christophorus: Discriben historicum, C. Tiberii
Caesaris ab imperio Britanniam regem aliorumque Germanos
gesta bella explicantium . . . examini publico exponit
12. Grotius, Hugo: De jure apudatos

[Faint, illegible handwriting in a cursive script, likely a historical document or manuscript.]

438.
1702
5.
56
10
DISPVTTATIO IVRIDICA

DE
COLLISIONE
PRÆSVMTIONVM,

RECTORE **MAGNIFICENTISSIMO,**
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN.

FRIDERICO WILHELMO,
REGNI BORVSSICI, ELECTORATVS BRANDEN-
BVRGICI CETERARVMQVE PROVINCIARUM HEREDE,
&c. &c.

IN ACADEMIA FRIDERICIANA
PRAESIDE

DN. IUSTO HENNINGO Böhmer/
IVRIVM D. EORVNDemQVE PROFESS. PVBL.
EXTRAORDINAR.

Die Octobr. Anno MDCCII.

IN AUDITORIO MAJORI
Publico Eruditorum Examine submittit

AVCTOR

FRIDERICVS GVILIELMVS Herold/
Hallenf. Magdeb.
SECVND A EDITIO.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
Typis CHRISTOPH. ANDREAE ZEITLERI, Acad. Typogr.

DISPUTATIO IURIDICA
DE
COLLISIONE

Ex
Bibliotheca
Reg. Univers.
Vratisl.

Handwritten note:
Bibliotheca
Reg. Univers.
Vratisl.

FRIDERICVS GUILIELMVS
IN ACADEMIA IURIDICA

FRIDERICVS GUILIELMVS
IURIVM D. EORVMDEMOE TROESS. XVIIII.

FRIDERICVS GUILIELMVS
HALLENSIS ACADEMIAE
SECRETARIA

HALLAE MAGDEBURGICAE
TYPIS GYMNASII ACADEMIAE AUSTRIAE A. 1790.

DISPUTATIONIS
DE
COLLISIONE PRAESUM-
TIONVM.

CAP. I.
DE
SENSV RVBRICAE GENVINO.

§. I.

Vemadmodum nulla lis vel contro- *Multum*
versia, quæ in iudiciis instituitur, sen- *utilitatis*
tentiaë iudiciali statim subiicitur, sed *latitat in*
obseruato prius iuris ordine ibidem *accurata*
est procedendum, *l. prolatam q. c. de probatio-*
ne.
Edendo; Ita quilibet solem clarius ani-
maduertet, magnam esse utilitatem,
sedulo & probe excutere methodum

probandi. Quam enim necesse sit, vt bene fundamen-
tum intentionis probetur, multi grauissimo damno fue-
runt experti, quibus non ius, vt aiunt, sæpius tamen pro-
batio defuit, *l. 30. ff. de Testam. tut.* Hinc eo maiori cura,
qui aliquando felicem progressum in praxi facere deside-
rat, illa, quæ ad probationum materiam spectant, sedulo

A 2

euol-

euoluere & manibus terere, vt loquuntur, debet. Huius
 autem Doctores communiter duas præcipuas constitu-
 runt species; diuidentes eam in *Inartificialem*, quæ per
 simplices ac naturales modos perficitur, per testes ex. gr.
 instrumenta, confessionem &c. & hinc *directa*, vera & pro-
 pria dicitur; & *artificialem*, quæ tota in artificiosa inuentio-
 ne & deductione consistit, fitque in rebus dubiis, per pro-
 babilia signa ac argumenta ad instar alicuius syllogismi, v-
 bi ex medio termino aliquid legitime inferitur. *Donell. de*
Probat. c. 5. Struv. Exerc. 28. lib. 3. & huius etiam loci esse
 præsumtionis materiam, vnanimiter Dd. statuunt, quippe
 quæ aliquando vel probationis instar est, vel adminicula
 probatione inferuentia suggerit, vnde & in ff. sub eodem
 titulo coniunguntur materia *probationis* & *præsumtionis*.
 Quamuis vero si ius nostrum inspicimus, varios præsum-
 tionum gradus ibi deprehendamus, non tamen diuisionem
 aliquam *κατὰ τὸ πᾶθος* ibi occurrere certum est; Interim
 quoad rem ipsam diuisionem in legibus latere, sedulo in-
 dagatori iurium patebit; Vnde etiam DD. varie illam di-
 uisionem spectant; aliam enim nominant *iuris* & *de iure*, cuius po-
 tissimum *κατὰ τὸ πᾶθος* in eo consistere volunt, vt probationem
 contrariam non admittat, aliam vero *iurii*, quam lex pro
 veritate habet, donec contrarium probetur: aliam deni-
 que hominis, siue iudicis, quæ factum antecedens, ex
 quo iudex præsumtionem capere possit, requirit & pro-
 babiliter inde aliquid infert. Sicuti vero ex multis præ-
 sumtionibus coniunctis, vel vera siue plena, vel præsum-
 tiua siue semiplena inducitur probatio, & vero contingere
 sæpe possit, vt plures præsumtiones concurrant, siue circa
 idem factum, siue circa personas litigantes, adeoque vna
 præsumptio semper validior & fortior esse possit altera; Ita
 in

*Præsum-
 tionis mate-
 ria ad Pro-
 bationem
 spectat.*

*Dd. vulga-
 ta Diuisio
 præsumti-
 onum.*

in earum concursu, quæ reliquis palmam auferant, diligenter dispiciendum est, vt adeo crediderim, non inutilem posse esse de hac materia disquisitionem. Quæ omnia considerans, animum quoque induxi, vt exercitij Academiæ gratia dissertationem, de *COLLISIONE PRÆSUMTIONVM* concriberem, & ex legum genuinis fundamentis illam eruerem. Idem Thema quidem iam ante pertractarunt viri alias in iure celeberrimi, vt Menochius de *Præsumtionibus*, Alciatus de *Præsumt.* Pacianus de *Probationibus*. Mascardus & alii, qui tamen, si verum fateri licet, admodum confuse & perfunctorie hanc materiam tradiderunt, magisque inuoluerunt, quam explicuerunt; Hinc nemo nobis vitio vertet, si non in omnibus eorum regulis inhæremus, sed pro facultate ingenii ab ipsorum castris discedimus, & quid in horum regulis falsi vel veri lateat, fideliter indicamus.

Transitus ad propositum the- ma.

§. II. E re autem omnino erit, vt circa enodationem vocabulorum, in Rubro dissertationis positorum quadantenus simul solliciti, vt Statum controuersæ eorectius formemus, ne Andabatarum more pugnare videamur. Offert vero se primo loco vocabulum *Collisio*, quod ab effectu in iure etiam pro fracto & incuruato sumitur; nam ita Vlpian. in l. 27. §. 3. ff. de *Auro, argent. mundo leg.* dicit: *Cui aurum & argentum factum legatum est, si fractum & collisum sit, non continetur*, quo in sensu etiam occurrit in l. labeo 14. §. 1. ff. de *Verb. sign.* ibi: *veluti scyphi collisi*. Proprie itaque denotat duorum corporum solidiorum adeo grauem concursum, vt necessario vnum alteri locum relinquere debeat. Nos quamuis præsumptiones & iudicia ad corporales res nolim transferre, metaphorica tamen hac loquendi formula merito vtimur, præsertim

Explicatio vocis collisionis.

cum etiam in vita communi hac phrasi vtantur de iis, quorum animi odiis & discordiis mutuis aguntur. Tunc enim dicere solent: Sie haben sich sehr collidiret. Neque hanc loquendi rationem a Srylo iuridico esse alienam vel inde patet, quod adeo celebres Doctores hac in re nobis præiuerint; Instar omnium iam sit Dn. Io. Nic. HERTIVS, famigeratissimus Giessensis Antecessor, qui edideruit de *Collisione Legum*. Alii idem thema aliis loquendi verbis excusserunt, vt Paulus Voetius, de concursu Statutorum, Christianus Rodenburg, de *Iure, quod oritur ex statutorum vel consuetudinum discrepantium conflictu*; Quo etiam referri meretur Excell. Dn. THOMASII dissertatio, quam *Morum cum iure Scripto contentionem* inscribit, & quamvis tantum de comparatione inter leges scriptas & mores fuerit sollicitus, exemplis tamen ostendit, leges moribus cessisse. §. 53. & 54.

§. III. Verum de collisione horum iurium iam parum sumus solliciti: Rubrica enim docet, nos vnice agere de collisione & conflictu *presumptionum discrepantium*. Hinc, cum vox hæc satis ambigua sit, ipsam rem ex genuinis principiis euoluere lubet. Videndum itaque ante omnia, quid vox *presumptionis* proprie denotet: Videlicet aliquid dicitur præsumi, quando varii ac dubii casus vel sententiæ concurrunt, & ex istis magis probabilem præferimus, ad fidem faciendam. Eatenus enim præsumptionem hic consideramus, quatenus iudici exinde fides de re dubia fieri debet. Quamuis enim præsumptiones coniecturis probabilibus nitatur; vt adeoque inde fides deduci non posse videatur, ostendit tamen Excell. Dn. THOMASIVS *diss. de Fide iuridica* omnem tere fidem iuridicam vltimo se resoluere in probabilitatem, gradibus discrepantem.

Presumptio
quid?

tém. Ita vero communiter, vt iam dictum, præsumtionem considerant, vt si legibus confirmetur, specialiter *iuris*, si vero a iudice absque adminiculo legis id peragatur, *hominis* eam appellent; Et hæc verisimilitudo oritur ex factis hominum, prout communiter inter homines fieri solet, quamuis aliquando sed rarius, fallat, vid. Illustr. Dn. STRYK in not. ad Lauterbach, Compend. lib. 22. tit. 3. voc. *exriatur?* *varis circumstantiis.* Vnde etiam præsumptio minuitur vel crescit, quatenus illud, ex quo ducitur, plures vel pauciores admittit exceptiones: exemplo nobis esse poterit præsumptio pro virginitate, pro qua tam diu præsumitur, donec contrarium fuerit probatum, nam licet accidere possit, vt status primæuus hic nonnumquam ex accidenti immutetur, factū tamen illud, quoniam non communiter sit, est minus verisimile. Sic in iure feudali præsumptio est pro alodio, quia pleraque bona immobilia iure pleni domini possidentur, quamuis si territoria Statuum Imperii considerem; magis præsumendum sit, quod sint feudalia, quia pleraque territoria talia sunt; Idem iudicium esto de aliis exemplis. Ceterum & aliæ huius vocis significationes sunt, quas sedulo excussit Briffonius *de V. sign. sub voce præsumere.*

§. IV. Hanc præsumtionem ex eius appellatione posse cognosci, nullum est dubium, verbo tamen illi ita præcise non inhærendum est, cum etiam præsumptiones ex variis aliis significationibus cognosci possint in legibus Romanis. Sic vocabulum *videtur* si substrata materia id permittat, præsumtionem iuris denotat vid. l. 7. ff. de Administr. Tut. quin etiam vox *intelligitur* l. 40. de Hered. instit. l. 3. Cod. eod. quorsum & refero verbum *creditur* l. 8. ff. de iure Codicill. & quando *existimo* & *astimo* ponitur l. 7. de integ. restit. præsumtionis etiam indicium est; sic etiam

iam quando voce *coniecturam facimus*, legimus *l. vn. ff. si tab. test. nullæ extab.* & quando legislator *arbitratur* præsumsisse intelligitur. *l. 7. ff. depositi.* & quando aliquid dicitur *verisimile*, pro illo præsumi debere docet *l. 7. de Administr. Tut. esse credendas*: dicitur in *l. 14. Cod. de Contrah. stip.*

Quid præsumtio iuris & de iure.

§. V. Hæc vero est communis DD. cantilena, omnium præsumtionem fortissimam esse *iuris & de iure*, cui adeo omnes in collisione cedere debeant, vt nec in contrarium vlla probatio admittatur vid. Menochius *lib. 1. de Præs. qu. 3. n. 17.* Pacianus de Probat. *l. 1. cap. 11. num. 2.* Lauterbach. in *Compendio iuris. tit. de Probat. & Præs.* vsque sententiam suam confirmant, allegare exempli loco contulerunt, *l. 34. Cod. ad L. Iul. de Adulter.* quæ de illis, qui prius accusari de Adulterio, propter sanguinis proximitatem autem se accusarunt, postea vero matrimonium contrahant, adeo præsumit adulterium antea ab illis esse commissum, vt veluti in conuictos facinus confessosque procedendum sit, & per consequens probatio in contrarium excludatur. Huc etiam referunt casum ex *cap. 30. X. de sponsal.* vbi agitur de sponsalibus de futuro, copula carnali subsecuta, confirmatis, vnde oriri ait Pontifex, præsumtum matrimonium, contra præsumtionem tamen huiusmodi non admittendam esse probationem in contrarium; Idem inculcatur in *cap. 6. X. de condit. appof.* vbi & illa ratio additur, quod, qui illam, quam sub conditione sibi desponsauerat, carnaliter agnoscit, videatur, seu præsumatur a conditione illa recessisse, vt nec probatio in contrarium admittatur; Aliud exemplum deducunt ex *l. 23. Cod. ad Scutum Vellei.* de muliere intercedente pro alio, & in Instrumento publice confecto, & a tribus testibus signato, profitente sese aliquid accepisse, & sic ad intercessionem venisse,

nisse, vbi volunt legem non solum præsumi, quod in vtilitatem propriam intercesserit, sed etiam disponere, ipsam non amplius posse vti SCto Velleian. Sic etiam huc referunt, l. Tutor qui repertorium 7. ff. de Administr. Tut. & imprimis c. afferte mihi X. de præsumt. vbi refertur iudicium Salomonis Regis inter duas feminas litigantes inter se, cuiusnam esset filius vivus?

§. VI. Hæc sunt quæ communiter a DD. pro stabi- ^{Reicitur} lienda hac sententia in medium producantur: verum ^{præsumtio} quam grauem errorem hi errauerint, egregie nuper o. ^{iuris & de} stendit Magn. Dn. Cocceius ^{iure.} *dissert. de Probatione directa ne-* ^{gatiua, vbi §. 17. dicit: disputant DD. sed non conuenit inter eos, quid nomine præsumtionis iuris & de iure veniat; est enim illud a DD. confictum, veluti barbarum, certam significationem non habet. Et Reinh. Bachov. ab Echt. v. 2. ab Hier. Treutler. p. 2. *disp. 4. th. 10. lit. c.* his verbis; & vulgo nomine non satis congruo præsumptio *iuris & de iure* appellari solet. Verum utique est, hanc speciem præsumptionem proprie non esse, cum hæc circa rem dubiam versari, factumque nondum certum quodam modo in lucem ponere, & ex circumstantiis verisimilitudinem colligere debeat; *Præsumptio iuris & de iure* autem, vti nominant, ex signis plerumque certis & necessariis oritur, adeo ut lex de eiusmodi casu regulariter firmam sanciat decisionem; & eatenus verum est cum plerumque legis sit condemnatio, non tam præsumitur, quam ita voluisse legem, intelligitur, Magnif. Dn. Cocceius *dict. disp. §. 14.* Neque vero difficile est, ostendere, vnde ille error communis ortus sit; vel enim DD. verbis legum inhæserunt, & vbi vox præsumtionis occurrit, statim illud de vera interpretati sunt præsumptione: vel potius præsumptionem *violentam*, quæ tamen *iuris* est, & probationem in contrariū}

B

ad-

admittit, cum aliis casibus, ubi lex statim condemnat re-
um, confederunt. Ad priorem classẽ refero, c. 30. X.
de sponsal. c. 6. de Condit. appof. ad posteriorem l. 7. de Ad-
ministr. Tutor. quin, quod DD. vnanimiter afferunt, sæpe
adhuc admitti probationem in contrarium in hac præ-
sumptione, vnde ea præsumtio iuris, & non noua species.

Quid si
violenta
presum-
tio?

§. VII. Quamuis vero dixerim, quod aliquando po-
tius vera legis sit dispositio & condemnatio illæ Præsum-
tio, quæ Doctõribus iuris & de iure auditur, præsertim cum
non admittat probationem in contrarium, quam ne vera
quidem probatio excludit. Magnif. Dn. Coccejus sæpius
dicta dissert. cap. III. §. 5. & 13. Interim tamen nullo mo-
do negamus, dari violentam iuris præsumtionem, quam
tamen a Doctõribus ita nominatam, contra distingui non
puto præsumptioni iuris; Hæc enim quamuis proxime ac-
cedat veritati, veritatem tamen nondum facit, sed admit-
tit probationem in contrarium, hoc tamen pro manifesto
apertissimo in iure habens, quod probationes quæ contra eam
fieri debent, debeant esse manifestissimæ & ponderosæ.
Cuiusmodi exemplum videri est in l. 7. pr. ff. de Administr.
Tutor. vbi Tutoris dolus in omissione inuentarii præsumi-
tur, nisi necessaria & iustissima causa v. gr. morbus fontic-
us, allegari possit; item in l. 14. C. de Contrah. Scipul. in qua
disponitur, pro omni instrumento esse præsumtionem
violentam, & veritatis, & solennitatis, vt non aliæ quam
manifestissimæ admitti possint Probationes in contrari-
um, quo etiam refero l. si quod chirographum 24. ff. de Pro-
bat. l. non est verisimile, 23. pr. quod metus causa ibi: sed huius-
modi præsumptioni debet aperissimas probationes violentiæ op-
ponere, conf. l. 28. §. 3. ff. de liberat. legat. ibi: præsum-
tio propter naturalem affectum facit, omnia patri videri con-
cessa

cessa, nisi aliud fecisse testatorem ab heredibus eius approbetur. Huc facit quoque lex 57. in fin. de iure dot. ibi: *presumptio nem ad filii debitum spectare verisimile est, nisi evidentissime contrarium approbetur.* vt & l. 6. ff. de Condiç. caus. data caus. non secuta ibi: *nisi forte evidentissimis probationibus mulier ostenderit.* conf. l. 25. ff. de Probat.

§. VIII. Ex quibus ita suppositis iam facilius genuinum sensum distinctionis inter præsumtionem iuris & hominis cognoscere possumus. Primo videlicet asserimus casus illos, ubi lex aliquid absolute in pœnam alterius definit & determinat, non posse referri ad materiam præsumtionum, quia respectu iudicis in pœnam alterius hoc pro vero & certo supponendum est. Deinde casus illos, ubi lex *grauiter* aliquid præsumit esse veram & proprie dictam præsumtionem, quamvis violentem & eo maiorem probationem in contrariū desiderare. Et ex hoc *presumptionem iuris* cognoscere posse arbitror; Videlicet tria pu- *Quænam* to hic requiri (1) vt lex aliquid præsumat ex certis con- *requirantur* iecturis, (2) vt illud quod ex coniecturis illis intert, pro *ad præsumtionem iuris.* vero interim habeat, & quasi supponat, quemadmodum Philosophi sua *postulata* habent. Vnde & præsumptio dicitur a voce *præ* id est *ante* & *sumptio* quasi *ante sumptio*, quia ante legitimas probationes interim aliquid assumitur pro vero Menochius *de Præsumpt. Lib. 1. quæst. 6. num. 4.* & eatenus ille, qui pro se habet præsumtionem iuris, dicitur habere fundatam intentionem vid. *venerand. meus Parens Obseru. forens. 18. n. 29.* (3) Vt tamen lex, quæ onus probandi contrarium in aduersarium rejicit, simul disponat, hic admitti debere probationem in contrarium, quæ quatenus ipsa præsumptio legis, vel *grauis* est vel *leuis*, requirit,

rit vel maiorem vel leuiorem Probationem in contrarium
Abbas Panormit. in c. 4. de Pres. num. 2. vers. quandoque
tamen

Ex solo le-
gis appro-
batione
non oritur
statim
presumptio
iuris.

§. IX. Grauius itaque meo iudicio falluntur, qui
statim omnem præsumtionem iuris esse volunt, quando
lex illam approbat; illam vero præsumtionem hominis di-
cunt, quæ a lege non est specialiter confirmata, quod ta-
men ubique sere facit Menochius. Omnis certe præsum-
tio debet esse legibus conformis, alioquin temeraria meri-
to dicenda, vid. l. 5. Cod. de Probat. Non itaque maior
auctoritas præsumptioni accedit ex eo, quod lex etiam il-
lam ex factis probabilibus deducat, & ita saltem iudicem
instruant, qua ratione aliquid ex legitimis coniecturis
inferre debeat: Nam si vel maxime hoc non esset le-
gibus expressum, tamen coniecturæ tales nihilominus
fecissent probationem aliquam. Imo cum is, qui iuris-
dictioni præest, ad similia procedere debeat, l. 12. de le-
gibus, omnis præsumtio, ex qua aliquid legitime inferitur,
esset dicenda iuris, quia licet vel maxime non disertis ver-
bis in legibus contineretur, sufficere tamen posset, quod
legibus præeuntibus ita ad similes casus fieret extensio.
Id ipsum bene explicuit Io. Franciscus Andreoli contro-
uers. forens. 104. in fin. inquiens: Distinguitur: aut lex habet
huiusmodi præsumtionem pro vera, adeo ut faciat plenam
probationem, tunc semper transfudit onus probandi in e-
um, contra quem fiat præsumtio aut lex tantum eam ha-
bet pro adiuuante veritatem, non pro fundante, tunc non
sufficit ad transferendum onus probandi contrarium, sed
solum confirmat probationem probantis minus plene. Ex-
emplis res fiet clarior; sic mendax in vno, in omni-
bus præsumitur mendax, communiter hæc præsumtio
pro iuris præsumptione tantum affertur; se male: leges
etiam

etiam hanc præsumtionem ad hoc afferunt, ut hæc præsumptio tanquam adminiculum inseruire possit, si quis falsitatem probare velit. Sic & præsumptio, quæ ex vita ante acta inducitur, itidem tantum adiuuat probationem, non vero transfert onus probandi in aduersarium. Sic communiter ex *l. 31. §. 21. ff. de Edil. edict.* præsumtionem aliquam iuris efformant, hanc scilicet; malum præsumi, qui oriundus est ex tali natione, quæ magis infamis est; Ita enim Ictus *cit. l. philosophatur: præsumtum est, quosdam seruos bonos esse, quia natione non sunt infamata, quosdam malos videri, quia ex natione sunt, quæ magis infamis;* Verum meo iudicio absurde inter fieret conclusio, si quis vellet contra aliquem, qui ex natione tali quodammodo infamis est, ita inferre: Tu es ex natione infami v. c. tu es Cretensis, ergo mendax præsumeris, ergo debes probare contrarium te esse bonum virum. Imo neque lex hic agit de probatione, sed quid circa emtionem feruorum seruandum sit ostendit; Ergo hæc præsumptio contra aliquem adduci potest tanquam adminiculum probationis, sed non ut præsumptio iuris.

§. X. Possit itaque meo iudicio præsumptio omnis ita diuidi ut vel *simplex sit vel qualificata & determinata.* Hæc est, quando lex non tantum quid præsumit, sed terminat etiam illud interim pro vero habendum esse, donec probetur contrarium, & hanc itaque iudex *in dubio sequitur tanquam normam a lege præscriptam, sicuti alias probationes admittere debet a iure approbatas.* Illa vero est quando aliquid ex legitimis coniecturis vel a lege vel ab homine inferitur, sed absque tali determinatione, ut tantum adiumentum ei sit, qui probare debet. Vnde liquida datur inter hæc differentia: *Illæ liberat aliquem ap-*

B 3

pro

Diuisio præsumptionis in qualificatam & simplicem.

Differentia inter utrumque speciem.

probando: *hæc* vero eum qui probare debet, adiuuat: *Illam* iudex sequitur in dubio: non vero *hanc*, nisi alia accesserint coniecturæ, ex vna enim aliqua coniectura, licet in legibus probata nemo potest statim, se probationi factis fecisse, asserere. *Illæ* hætenus probationis instar est, non vero *hæc*; Qui *illam* pro se habet, nunquam vel raro ad iuramentum præstandum compelli potest, quia lex interim *illam* pro vero habet: Sed *hæc* facit aliquando locum iuramento purgatorio. *Illæ* magis specialis est, *hæc* vero generalis. Fundamentum quoque vtriusque diversum videtur; in eo conueniunt, quod vtraque in verisimilitudine fundetur: verum in præsumptione *iuris* vel qualificata adest fortior verisimilitudo, quam in *simplici*, quippe quæ plures admittit exceptiones; Vt igitur rem contraham, non aliter præsumtio iuris haberi potest, quam ex legis declaratione, quæ vult onus probandi deuoluendum esse in aduerlarium. Ergo vbi hæc declaratio legis probari & ostendi, siue directo siue per indirectum nequit, præsumtio tantum erit simplex.

Male confunditur interpretatio cum præsumptione.

§. XI. Sufficere hæc poterunt pro declaratione sensus uiculi huius disputationis. Verum tamen ne sic quidem omnes scopuli esse remoti videntur, cum perlustrando Dd. genuinum conceptum præsumptionis ita turbant, vt regulas interpretandi, ipsamque interpretationem etiam huc retulerint. Sed antequam ad genuina collisionis fundamenta perueniamus, omnino hic error e medio removendus, ne in sequentibus nobis fraudi esse possit, quemadmodum Menochius vbique circa hanc materiam lapsus deprehenditur. Origo forsan huius confusionis exinde deriuanda est, quod genuinus conceptus interpretationis adeo inuoluatur a Dd. vt sæpe interpretes per regulas suas rem

rem non explicant, sed pervertant vid. Dn. Præses *de interpret. aduersus eum, qui clarus loqui deb.* Sed jam quidem manum de Tabula. Confero me potius ad Menochium qui quidem *lib. 1. qu. 27. de Præs.* examen instituire vult, an *præsumptio debeat dici interpretatio?* Cum autem conuenientias tantum considerauit, de disconuenientiis autem nullam curam impenderit, ingreditur eandem erroneam viam, in qua præcessit ipsi Baldus, Camillus, Gallinus & ceteri ab ipso *dis. qu. laudati.* Non quidem negari potest, in nonnullis conuenire interpretationem cum præsumptione iuris v. c. (1) quod quemadmodum interpretatio de casu dubio fit sic præsumptio in non decisio locum habeat, (2) quod vtraque ex probabilitate deduci debeat & ostendendum, quid aliquis fenserit aut fecerit. (3) multum faciat vtraque ad rem probandam. Verum ex aliquot tantum conuenientiis non statim *identitas rei* deduci potest, in quo tamen DD. sæpius impingunt, ceu peculiari dissertatione V. D. adhuc pluribus declarabo.

Quatenus interpretatio conuenientias cum præsumptione.

§. XII. Alciatus quidem in commentario ad *l. 30. ff. de Verb. Oblig.* non inique sentit esse aliquam differentiam interpretationis a præsumptione statuendam; Cum vero ibi *liberum* propterea mouere non voluit, hinc differentias quoque, quæ inter vtramque intercedunt, non notauit. Nostrum itaque erit ad vitandos omnes scopulos, eas brevibus suppeditare. Quilibet vero qui modo leui oculo vtramque & interpretationem & præsumptionem *qualifi. Differentiam seu iuris* aspexerit, dijudicabit, in eo præcipuum *latia prima.* tere discrimen, quod præsumptiones ex diuersâ disciplinæ regulis debeant peti. Legislatoris enim est, præsumptiones *determinare* ad eum, quem dixi, modum, quod interpret-

interpreti minime competit. Hic enim utitur regulis logicis, & mentem legislatoris hisce subsidiis eruere satagit. Vnde quamuis Logica satis subministret, qua ratione animus legislatoris bene fit inuestigandus, non potest tamen de præsumtionibus illis, quas lex facit, & determinat, aliter statuere: licet vel maxime ex coniecturis aliis æque probabilibus quid inferre velit: Statur enim tamdiu præsumptioni iuris, præsertim *violente* ex legislatoris voluntate, donec contrarium liquidissime fuerit probatum. Inde circa has solius Icti officium versatur, qui leges præsumentes applicat, & pro norma sequitur: cum regulis interpretandi non solus Ictus, sed alius quilibet in quavis disciplina utatur, v. c. Theologus, Medicus, philosophus. Hi certe præsumptione *iuris* male in disciplinis suis applicant, quia non eum in finem a legislatore sunt determinatæ, ut instar regularum vniuersalium essent, sed tantum, ut instar *legis* decisionibus causarum & controuersiarum in vita ciuili occurrentium inseruirent. Hinc nihil foret absurdius, quam si Theologus vel Philosophus vellet applicare illam regulam. *Quilibet præsumitur bonus*; cum illi contra ex indole corruptæ naturæ contrarium concludere debeant, eodem modo Medicus male ageret, si Diætam alicui præscripturus, vellet applicare illam regulam: *Naturalia inesse præsumuntur*, & sic etiam *sanitas*, adeoque omnis generis cibus & potus ipsi permittere; cum contra præsumere debeat, sanitatem non semper inesse, adeoque securius agat si dehortetur cibus multos. Sic ubi de *vita partus* quæritur, Icti quidem est præsumere, partum tuisse viuum, sed non Medici, qui ex naturalibus causis de vita iudicare debet.

§. XIII. Et quamuis vna alteri suppetias ferat, ita, *Differen-
tia tertia.*
vt quandoque regulæ bonæ interpretationis legislatorem
mouerint ad hanc vel illam præsumtionem ita determi-
nandam, v. gr. *Nemo præsumitur committere absurdum;*
Hanc præsumtionem facile eruere possum, ex canone
Logico, qui præcipit; *In interpretatione semper eo respicien-
dum, ne inducatur absurdum, vel contrarietas,* sed hoc non
est perpetuum; cum enim ius nostrum non sit sollicitum
de casibus rarioribus, sed id potius respiciat, quod ple-
rumque fit, *L. 3. seqq. ff. de LL.* hinc certum est, plures pos-
se dari præsumtiones, quæ vnice ex legislatoris voluntate,
remotis longe regulis interpretationis, in ius transferunt.
Sic lex quemlibet præsumit bonum; ex qua regula inter-
pretandi vero hæc præsumtio deduci potest? Porro lex
non præsumit quæ facti sunt, non præsumit mutationem,
& plura alia, quæ non ex regulis interpretandi, sed ex in-
terna arte iuris deduci debent. Habent quidem omnes
præsumtiones suas rationes, ex quibus probabilitatem a-
liquam deducunt; Sed illæ rationes sunt juris & rationes
interpretationis non vbique hic sufficiunt; Vnde facile
concedo legislatorem posse aliquid præsumere, vbi inter-
pres debet profiteri, suum officium hic quiescere. Sic
patre filio pubere simul mortuo, lex præsumit, vel poti-
us statuit, patrem prius decessisse *l. 9. §. 4. ff. de reb. dub.* I-
dem quoque dicendum de casu, si quis institutus heres &
fideicommissio grauat sub conditione *si sine liberis deces-
serit,* & vero contingat, heredem vna cum filio naufra-
gio perire, indistincte præsumitur, ante patrem filium fu-
isse mortuum, vt fideicommissum habeat effectum *l. 17. §.*
7. ff. ad Scutum Trebell. Hic vero merito interpretis legi
hanc determinationem relinquit.

C

§. XIV.

*Differen-
tia quarta.*

§. XIV. Hoc tamen negari non potest, præsumtio-
nes iuris egregia esse *adminicula*, quibus si interpret uti-
tur, probe in applicatione versatur, cum casus non dentur
rari, qui ex supposita iuris præsumptione interpretatio-
nem accipiunt, veluti si scriptum sit, actum quasi aliquid
esse, illud interpretandum, peractum esse omnibus solen-
nitatibus adhibitis, l. 14. C. de Contrab. & committ. stip. quia ne-
mo contra leges agere præsumitur vid. §. fin. Inst. de Fide-
iuss. l. 30 ff. de Verb. Oblig. l. 34. §. pen. eod. l. 1. Cod. de Contrab.
stipul. Interim si rem accuratius pensiterimus, non tam
interpretatur, quin potius, quod Icti est, ius ad factum
applicat, ergo præsumptiones firmant & corroborant in-
terpretationem iam antea factam, ut iudex illam eo magis
sequi teneatur.

*Differen-
tia quinta.*

§. XV. Hac quoque non est prætermittendum, quod
hic notabilem constituat differentiam præsumptionis effe-
ctus: nam legis præsumtio adeo necessitas & adstringit
iudicem, ut ab ista recedere non sit integrum, si eviden-
tiores non fuerint allatae probationes in contrarium. In-
terpretatio contra præter probabilitatem aliquam, quod
scil. legislator ita voluisse videatur, nihil operatur; Adeo-
que illam sequi in re dubia non tenetur iudex, cum & ex
aduerso alia interpretatio æque probabilis adferri possit,
adeoque cum determinatio hic deficiat, plurimum hic
committi solet iudicis circumscripti arbitrio, & pruden-
tiæ: quod arbitrium tamen cessat, in præsumtionibus a
lege iam ante determinatis. Hinc fluit etiam, quod in
re nimis obscura vel nimis clara interpretatio doctrinal-
is pedem figere necesse habeat, & Principis interpreta-
tioni locum relinquere, quæ tunc ipsam legem facit, &
probationem in contrarium non admittit: Ast præsum-
tio

qualificata seu *iuris*, quamvis hactenus legem constituat, ne quidem talis interpretatio *authentica* dici commode potest, cum probationem in contrarium admittat, & in re dubia, (quia si verba sint clara *præsumtio* cessat, venerand. Dn. Parens *observ. forens. s. n. 34.*) interim aliquid pro vero supponat.

§. XVI. His demum non immerito addendum esse *Sexta dif-*
 arbitror, quod *præsumtio iuris* sit dispositio legis & lex *ferentia.*
 tique nominari possit; Cum autem huius negotium in eo maxime versetur, ut dirigat actiones hominum & ita primario circa agenda occupata sit, & deinde quoque iudicem aut Ictum instruat, quomodo prudenter leges seu ius latum ad casus in vita obuenientes applicare possit, illas tanquam leges in applicando sequitur, non longe disputans, utrum hæc *præsumtio* satis congrua sit nec ne? Iudex enim qua talis, dum ius applicat, de iustitia ejus non disputat, de hoc quippe non consultus: Ast regulas interpretandi recte in examen reuocat nec sibi hic legem præscribi patitur, quoniam ex regulis rationis dependent. Neque enim legis est interpretatio regulas præscribere, quippe quæ ad intellectus operationem spectant, easdem tamen aliquando ita determinare potest, ut inde fiant *præsumptiones iuris*, sed sic non amplius sunt regulæ interpretandi, sed potius lex & obiectum Icti, non cuiusvis interpreti proprium; Inde porro & illud fluit, legis esse præsumere; sed interpretatio *doctrinalis* vim legalem non habet, partim, quia nihil certe ponit, sed in probabilitate mera subsistit, partim quia ab hominibus *privatis*, ad quos decisiva potestas non spectat, fluit. Breuiter: *lex præsumit: homines privati interpretantur in qualibet doctrina.*

*Præsumtio
simplex
magis con-
venit cum
interpre-
tatione.*

§. XVII. Ex quo iam illud fluit, præsumtionem simplicem, seu non determinatam magis convenire cum interpretatione, vel potius præsumtionem tanquam effectum bonæ interpretationis considerari posse. Quod si enim voluntatem alienam dubiam ex coniecturis probabilibus hoc vel illo modo interpreteris, præsumtio inde nascitur, alterum id etiam voluisse. Et hoc etiam in legibus optime observatum esse reperio. Sic Imperatores in *l. 14. C. de testam.* ita dispositionem ultimam defuncti interpretantur, ubi exheredationis & institutionis facta est mentio, ut non codicillus, sed testamentum factum sit. Regula enim interpretandi docet, pro substrata materia esse interpretationem faciendum: iam autem testamento vnicuique proprium est, instituere & exheredare, non autem codicillis convenit. Et ex hac interpretatione iam præsumtio nascitur, testatorem etiam non Codicillos, sed testamentum facere voluisse. Sed fallit certe Menoch. *de Arbitr. Iudic. quæst. cas. 472. & de Præs. lib. 1. qu. 29. num. 4.* dum ex hac lege statim præsumtionem iuris seu qualificatam efformat, adeoque regulam generalem inde deducit, quod illa præsumtio sit fortior, quæ a substantia provenit, illa, quæ a solemnitate descendit: Neque enim legislatorum intentio fuit, hic præsumtionem determinare, sed tantum interpretari, & ad casum prolatum respondere decidendo. Exemplum aliud occurrit in *l. si servus plurium 50. §. vlt. de leg. 1.* ubi quæritur de casu, si numerus nummorum legatus sit, nec appareat, quales sint legati, tunc Ictus responderet voluntatem hanc dubiam interpretandam esse ex probabilibus coniecturis. *Ante omnia, inquit, ipsius patrisfamil. consuetudo, deinde regionis, in qua versatus est, exquirenda est, sed & mens patrisfamilie, & legatarii dignitas*

vel

vel Charitas vel necessitudo, item earum que procedunt vel que sequuntur, summarum scripta sunt spectanda. Inepte itaque Menochius de præf. lib. 1. quest. 28. inde conficit præsumptiones iuris, cum tantum I Cæus suppeditet adminicula interpretandi voluntatem defuncti dubiam. Sic & de multis aliis exemplis, in materia legatorum occurrentibus idem formandum iudicium.

§. XVIII. Hæc itaque omnia in eum finem adduci sufficit debuerunt, ne in eosdem scopulos incideremus, quos evitare Menochius non potuit, dum omnia hæc confusione improbanda magis obscuraverit, quam explicaverit. *Ratio cur hæc differentia alata.*
 Vt enim cap. ult. ostendemus, Regulæ in collisione præsumtionum ab ipso allatæ, pleræque ita sunt comparatæ, ut in hæc hæctenus declarata principia impingant, dum quamlibet legis interpretationem vel præsumptionem statim pro præsumptione qualificata adsumit, quod tamen sedulo cavendum ei, qui ius ad factum rite applicare satagit.

§. XIX. Hisce itaque præmissis iam facile patet, quid sit Collisio Præsumtionum. Videlicet est concursus præsumtionum plurium discrepantium, in unam eandemque causam ita comparatus, ut omnes ad factum oblatum applicari nequeant, sed relique fortiori cedere debeant adeoque illud efficiens, ut iudex inquirere debeat, cui onus probandi & aliquando iuramentum suppletorium, vel purgatorium deferre & denique pro pronunciare in dubio debeat. *Collisio præsumtionum plurium discrepantium, in unam eandemque causam ita comparatus, ut omnes ad factum oblatum applicari nequeant, sed relique fortiori cedere debeant adeoque illud efficiens, ut iudex inquirere debeat, cui onus probandi & aliquando iuramentum suppletorium, vel purgatorium deferre & denique pro pronunciare in dubio debeat.*

§. XX. Dixi esse concursus præsumtionum. Vnde vero hic concursus oriatur, cap. sequente explicabo. Ad didi plures præsumptiones, & indistincte locutus sum; Primario quidem præsumptiones qualificatæ huc spectant, & proinde de illis cap. seq. primo loco agendum erit. Sed

etiam aliæ præsumptiones *simplices* sæpe concurrere possunt, præsertim si etiam lex harum mentionem faciat, adeoque etiam de illis regulas quasdam suppeditabo. Dixi porro *in vnum eundemque casum*; Concurrunt enim plures præsumptiones vel circa vnam *personam*, v. c. quod Titius non præsumatur delictum commisisse, & tamen præsumatur, quia est talis persona zu der man sich dergleichen Mißthat versehen mag/ vel circa actorem & Reum, v. c. quod pro Reo præsumatur, quia possidet, pro actore vero quia prædium ejusdem liberum esse præsumitur.

*Vtilitas
triplex
huius do-
ctrinæ.*

§. XXI. Simul vero in definitione adieci *effectum* collisionis, ex quo de utilitate ingenti huius doctrinæ constare potest. Prima ergo utilitas eius in eo consistit, vt iudex scire potest, *cui onus probandi sit deferendum*. Si enim pro vtroque est præsumtio, incommodum foret vtrique onus probandi deferre, hinc cum semper in concursu fortius vincere debeat, vid. Venerand. Dn. Parens, *in Obseru. practic. p. 124.* ita quoque, pro quo fortior est præsumtio, liberatur ab onere probandi, is vero, pro quo debilior, ad hoc onus adstringendus est. Altera utilitas in eo consistit, pro quo iudex *in dubio*, h. e. si alter non probauerit contrarium, pronunciare debeat? Nam si pro vtroque est præsumtio *qualificata*, absurdum foret pro vtroque pronunciare: Ergo magis pro eo, qui fortiori nititur præsumptione, pronunciare debet. Et denique si præsumptiones *simplices* concurrant, *tertia* utilitas huius doctrinæ in eo consistit, vt iudex inde arbitrari possit, cui iuramentum suppletorium potius, an vero purgatorium deferre debeat. Et denique in iudiciis *mixtis*, vbi vterque probare potest, scire expedit, pro quo potius pronunciare debeat; vt iam alias utilitates breuitatis studio non attingam.

CAP.

CAPVT II.

De

GENVINIS FVNDAMENTIS IN COLLISIONE
PRAESVMTIONVM OBSERVANDIS.

§. I.

HAud raro collisionem Præsumptionum posse oriri iam dictum est in *Cap. antesed.*, vnde vero originem suam ducat, de eo iam erit inquirendum. Aditum ad illam forsan nobis suppeditabit illa meditatio: Quod nulla in omnibus disciplinis detur absoluta perfectio; & hinc quoque impossibile sit, vt leges de omnibus omnino casibus possint dari; *l. 7. 4. 8. ff. de LL.* sed contentus debeat esse earum indagator, si modo de iis, quæ vt plurimum fiunt, iustam inueniat decisionem; *l. 5. ff. eod.* Ex quo porro sequitur, vt, Regula nihilominus firma manente, sæpius admitti debeant exceptiones, propter generalitatem Legum, quas penitus considerare prudentissimum a iuris autoribus factum dicitur in *l. 3. ff. si pars hered. per.* Procedo autem ab hoc simili ad scopum propositum, monstraturus, quemadmodum leges suas habent exceptiones & limitationes, ita ex iisdem rationibus & præsumptiones generales admittere præsumptiones contrarias in casibus specialioribus, qui sub generali præsumptione comprehendi non potuerunt. Prioris exemplum exhibet nobis lex illa generalis, quæ in omnibus vltimis Voluntatibus quinque ad minimum testes requirit; Quod tamen speciali illo casu aliter dispositum inuenimus, vt quando testator fidei heredis sui committit, vt vel hereditatem vel aliud quid ex illa restituat, id valere debeat, etiam si neque ex scriptura, neque ex numero quinque testium

Collisio omnis oritur (x) ex generalitate.

Declaratur exemplis.

stium id possit manifestari. §. *fin. Inst. de Fideic. hered. l. ult. C. eod.* Posterioris exemplum erit in præsumptione illa generali, quæ errorem prius quam donationem præsumit; quam tamen admittit in speciali casu *l. Procula 26. ff. de Probationibus*, ubi fideicommissaria non petiit fideicommissum a fratre, cum tamen ex aliis causis & rationibus ipsi soluisset, ubi præsumitur remissio fideicommissi, quod ad alios quoque collaterales extendit Barbosa *ad l. 34. num. 44. ff. solut. matrim. Riminald. l. 5. Conf. 493. num. 47. Conf. Dn. Harprecht. P. 2. tract. academ. 9. de tacito pacto fideic. remiss. ex diuis. bonor. præsumto.* Similes casus recenset B. Dn. Brunnemann ad dictam *l. 26.* Vbi nempe Pater mutuo dederat filia, & longum tempus intercesserat, filiaque postea patri mutuo dederat aliam summam, pater vero in posterioris obligationis instrumento nihil de debito dixerat, seu autem arcte obligauerat ad restitutionem. Sic etiam in dubio generaliter mutatio non præsumitur *l. 22. ff. de Probat. l. 32. pr. ff. de Donat. inter Vir. & Ux.* ex variis tamen circumstantiis contrarium eliditur, si enim testamentum rescissum vel concellatum reperiatur, mutatio præsumitur, Struv. *in Iurisprudentia Lib. 3. tit. 20. §. 4.* Plures casus legantur apud Alciatum *de Præsumt. part. 3. Reg. 2. præf. 16.* Harprecht. *de tacito pacto fideic. ex diuis. bon. præf. §. 7. n. 4.*

Collisio (2)
oritur ex
rationum
diuersas
ponderibus.

§. II. Quemadmodum vero qui Ictum agere gestit non scire tantum verba legis tenetur, sed rationem quoque illarum indagare *l. 17. ff. de LL.* Ita quoque in indagandis rationibus præsumtionum deprehendet, diuersos esse præsumtionum gradus, imbecilliores aliam, aliam validiorem, ab rationum, quibus innixæ sunt præsumptiones, diuersa momenta. Ex his nunc necessario euenit Colli-

Collisio; quia varii dantur rationum gradus & varia pondera earundem. Sic quædam leges respiciunt interesse publicum, quædam priuatum; illud vero huic semper esse præferendum, vel hoc exemplo potest probari; Quod filius Patrem proditorem patriæ impune occidere possit, vt hoc casu quasi suspendatur respectus & honor, qui Parentibus debetur, *v. l. 35. ff. de Religios. & sumpt. funer.* Sic alia lex est: Nemo est lædendus; Cum vero Reipublicæ interfit, vt abbrevientur lites, nonnunquam conueniendū est, quando alter alterum in contrahendo circumuenit *l. 16. ff. de Minor. ibique Brunnem. l. 2. Cod. de Rescind. E. & V.* Idem iudicium esto de præsumtionibus, quæ iudicantur fundamentis, & omnes ex probabilitate aliquarationis eruuntur. Cum autem probabilitatis varii dentur gradus, vna veritatem magis attingit, altera ab illa est remotior & hinc est quod collidant inter se. Videlicet probabilitatis potissimum tres possunt constitui gradus, quædam enim præsumptiones rarissime fallunt, & vix vnam aut alteram exceptionem admittunt; qualis est præsumptio pro Testamento, quod non mutatum creditur, excepto illo casu, si cancellatam penes testatorem reperitur. Quædam vero eiusdem sunt naturæ, vt raro quidem fallant, exceptiones tamen non paucas naturaliter contingentes admittant, qualis est præsumptio bonitatis. Quædam demum adeo sæpe fallunt & multas habent exceptiones, ita ut casus exceptionum prope accedant ad casus regulæ, ab his tamen aliquo modo superentur, cuiusmodi sunt, quas Iudex ex circumstantiis variis plerumq; facit, de quibus omnibus, quantam possint facere fidem, videatur Excell. Dn. Thomæius *disp. de Fide iurid. cap. 1. §. 5354. 55.* vbi hoc tres gradus egregie pro more suo per varia

*Exemplis
declaratur.*

*Varii sunt
gradus
Probabilitatis.*

D

ria

ria illustrat exempla.

*Collisio o-
ritur ex
circum-
stantia-
rum vari-
etate.*

§. III. Et demum Collisionem quoque operatur circumstantiarum consideratio, quæ cum dentur infinitæ, non minores quoque præsumtionum modi sunt credendi, utpote quæ ob circumstantiam minimam totam causam possunt variare. Hinc potest euenire, ut cum bona pro me militer præsumtio, contra cum de quadam forte circumstantia mihi non bene prospexerim, pessima in me detorqueatur. Sic nunquam præsumitur quis occisor Caji, quia omnis præsumtio est delicti exclusiua, si verum cum gladio in loco delicti fuerit visus, si constet de minis, item si infugam se coniecerit, si sit persona suspecta, de qua tale delictum præsumi potest, tunc omnino grauat præsumptione contraria & bona, quam prius pro se habuit, opinio evanescit. vid. *art. 25. 26. 33. Constit. Crim. Carol.* Hujusque farinæ etiam est præsumtio bonitatis, quæ regulariter adulterium inter cognatos non credit; si tamen postea matrimonium contrahant, ex hoc facto aliam decisionem inducit. Fluit quidem hæc Conclusio ex priori casu in §. *anteced.* illustrata: illa tamen magis respicit præsumptiones *qualificatas*, hæc vero specialiores simplices.

*Regula ge-
neralis in
conflictu
præsumti-
onum ob-
seruanda.*

§. IV. Genuinis causis, ex quibus collisio possit oriri, jam perlustratis, ad Regulas nunc erit manus admo-
venda, quæ nos instruere debent, quæ nam sit illa, cui in conflictu isto palma sit relinquenda. Menochius cum hac de re est sollicitus, innumeras fere conglomerat, quæ tamen uti Vigelius dicit, obscuritatis plus quam veritatis habent; hinc nos paucioribus contenti, exemplis, quæ eo faciunt, rem demonstrare annitemur. Si itaque Collisio hæc contingit ratione legum & vtrinque legi satisfieri neque.

nequeat, sequens obtineri solet Regula: *Imbecillior lex cedere debet fortiori.* Ad inuestigandas huius rei rationes admodum solliciti esse non adeo debemus, nam si hoc non esset, quid aliud inde fieret, quam vt innumeras in iure contradictiones statuere deberemus & antimoniarum acervos; quod, quantum fieri potest, admittere non debemus. Accedit, quod plurimæ exceptiones in iure dantur, quæ cum nihil sint aliud, quam ratio fortior, adeoque in Regula non contineantur, hæc omnia a Regula sunt separandæ; imo illud quoque inde eueniret, quod multæ res se nobis exhiberem quæ euentu plane destituerentur, si non collisionis ratio esset habenda. Sic in propter tutelam corporis sui nemini facienda esse iniuria *l. 2. §. 27. de Vi & Vi armat.* non posset salua subsistere mutua inter homines cognatio *l. 3. de J. & J.* Si collisionem non admitteremus, non constaret, qua ratione minor posset vti suo priuilegio & femina Scto Vellei. si femina pro minore intercessisset, quod quatenus procedat illustr. Dn. Stryk *disp. de Jure Priuileg. contra Priuilegiat.* abunde declarauit.

§. V. Hæc Regula, vt dixi, in concursu legum & Priuilegiorum procedit; quænam vero alia in præsumtionibus potest adhiberi? Certe eadem, quæ in legibus militat ratio, etiam in hac materia est admittenda; Si enim rejecerimus eam, oriretur inde magna contradictio; imo nullæ essent exceptiones admittendæ, quas quotidie tamen admitti constat; Præterea si vbique vniuersale fundamentum vellemus ponere, incertitudinis caligo se nobis offerret; & vt hoc adicere mihi liceat, res pleræque euentibus essent carituræ. Neque vero exempla, quod validior præsumptio debiliorem vincat admodum sunt rati-

*Applicatio
Regule
Generalis
ad præsen-
tem mate-
riam.*

rora, sed passim in jure occurrunt. Liceat factum hic speciminis loco afferre exemplum de servitute itineris, si enim sæpius quis per alterius fundum iuris servitutis transferit, alter vero hoc ita per aliquod temporis spatium passus fuerit, tandem vero Domino contradixerit eunti, hæc si res ad litem deducitur, ex quasi possessione oritur pro illo præsumtio quædam. Unde accidit, ut duplex hic concurrat præsumtio, altera pro possidere, altera pro libertate, dum autem hæc fortior, nobilior & præstantior est, hinc majorem facit fidem, quam quæ in mutatione prioris status fundamentum quærit, cæu pluribus infra ostendendum.

Unde Regula Speciales in collisione sint perenda.

§. VI. Cauendum tamen hic omnino, ne incertis vagemur iurium fundamentis more Menochiano, qui absque sufficienti ratione sæpe ingeminat illud: *hæc præsumtio fortior est, ergo illi standum.* Inde enim factum, ut sæpius debilem pro fortiori, fortiozem pro debili habuerit; Neque vero difficile est indagare causam erroris Menochii, cum ipsa res satis doceat, ipsum non fontem sed rivulos tantum maxime alienos delibasse. Omnis itaque rei huius nervus consistit in eo, ut videamus, unde possit cognosci, quæ sit fortior, quæ debilior: Verum huius rei ^{repositio} meo quidem iudicio in eo ponendum est, ut respiciamus scilicet ipsas causas, unde oriatur collisio, *ex quibus enim oritur Collisio, ex eisdem etiam facile cognoscitur, quæ sit fortior.* Causæ enim rerum ostendant diversos effectus, & cum omnia determinanda sint a fine, ob quem fiunt *arg. l. 16. §. 2. ff. de Pœnis.* ideo validum ex hoc ducitur argumentum. Qui itaque ad veram cuiuscunque rei originem peruenit magnum fundamentum habet, quod ad res dubias discutiendas ipsi inferre potest.

§. VII.

§. VII. *Primaria autem causa ex illo sumenda; quod leges loquantur de iis, quæ ut plurimum fiant, ex quo statim sequitur plurimas esse generales. Cum vero ita necessario dentur quoque exceptiones, quæ tantum de singularibus casibus disponunt; hinc quoque leges plures specialiores subnatæ sunt, ex quibus lex generalis limitanda, & illis omnino cedere debet; Ex his ergo suppositis firma potest duci Regula: GENERALIS PRÆSUMPTIO IVRIS CEDERE DEBET SPECIALIORI IVRIS.* Ratio eius ex dictis apparet; quia specialior cum sit exceptio & limitatio, merito quoque illi in concursu præ generali standum. Inter illas autem præsumptiones iuris generales sequentes referuntur: [1.] Quæ facti sunt, non præsumuntur *l. 12. ff. de Postlim. revers. l. 19. Cod. de Testam. vid. Mascard. concl. 732. & Menoch. lib. 6. pag. 14.* [2.] Quem liber præsumi bonum, quod deducunt *ex cap. vlt. de Presumptio. l. 51. ff. pro Socio, l. quoties 18. §. 1. ff. de prob. & pres. Mascard. Concluf. 222. Alciat. reg. 3. præf. 2. Menoch. l. 5. præf. 7. Farinac. de Indiciis & tortura lib. 1. tit. 5. quest. 49. idem* [3.] Naturalia inesse præsumi v. d. *Sichard. in l. si de possidetis 16. num. 12. & seqq. Cod. de Probat.* [4.] Mutationes non præsumi *Menoch. Lib. 6. præf. 25. n. 3.* [5.] Malum semel, semper præsumi talem *Alciat. reg. 2. præf. 7. Menoch. lib. 5. præf. 32. Dn. Horn. Speciali Diss. de semel malo.*

Prima Regula: præsumtio generalis cedit Specialiori.

Recensentur generales præsumptiones.

§. VIII. *Has regulas singulatim iam perillustrare oportet præsumitur esse reor. Prima fuit: Quæ facti sunt, non præsumuntur, cum ergo donatio in facto consistat merito non præsumitur: Hoc vero tantum ita ut plurimum obinet, aliquando enim in speciali casu contrarium præsumendum, Sic Pater ex paterno affectu, vel mater & auia*

Prima generalis, quæ facti sunt, non præsumuntur.

ex pietate naturali, liberis aliquid subministrando, id donasse præsumitur. *l. Nesevnius Apollinaris 34. ff. & l. si paterno affectu 15. C. de Negot. gest. Gabriel. lib. 1. de præsumt. conclus. 1. n. 33.* quo etiam pertinet, si quis sciens soluerit indebitum, id enim donasse præsumitur *l. 35. de R. l. 1. §. 1. l. 24. l. 26. §. 3. l. 62. de condit. indeb. l. 9. C. cod. Menoch. lib. 3. pr. 31. in pr. num. 6.* Solutio itidem facti est, hinc non præsumitur regulariter: præsumitur tamen si chiographum fuit redditum *l. 14. §. 15. Cod. de solut.* Eodem modo quando creditor distulit multos annos petere creditum, solutio præsumenda, qui enim tempore liberatur, similis est ei, qui satisfecit *l. si pupillus 45. ff. de Administr. tut.* Sic porro hinc sequitur, debitum, quia facti est, non præsumi: varias tamen iterum admittit contrarias præsumtiones, nam aliter præsumendum erit, si quis longo tempore vsuras annales præstitisset *l. 6. §. 2. de vsur. l. rogatus §. 1. ff. de Rebus Credit. l. solvere 7. Cod. de Nouat.* vid. porro Zoesl. *ad tit. de vsur. n. 36. Mev. p. 2. dec. 241. & dec. 318. dec. 362. idem p. 3. dec. 229. n. 22.* Et sufficit aliquando Quinquennium *arg. l. 1. §. 13. ff. de separar.* aliquando vero breuius spacium sufficere potest, pro ratione materiæ & aliarum circumstantiarum, qualis species reperitur in *l. 1. Cod. de Fideicom. vbi per triennium facta solutio & præstatio alimentorum inducit præsumtionem pro obligatione.* Hinc porro inferitur, si renunciatio S^Cti Vellei. est facti, vti est, non præsumitur, si vero Mulier perfectæ ætatis post biennale tempus pro eadem causa fecerit cautionem, præsumitur renunciatio, & sic sibi debet imputare, quod illud commiserit, quod sæpius poterat cogitare *l. 22. Cod. ad S^Ctum Vell. & Mev. part. 6. dec. 299. n. 3.* Et quamuis factum non præsumatur, ideoq; nec recognitio Instrumentorum, in contumaciam tamen si pars

si pars in termino non compareat &c. Recognitio instrumentorum facta præsumitur vid. illustris Dn. Wildvogel, patruus meus omni honoris cultu deuenerandus *Disp. de Document. recognitione cap. 5. §. 3.* Denique aditionem hereditatis non posse præsumi ex eodem fundamento statuit Menoch. *lib. 4. præf. 99. n. 2. 3.* illum tamen omnino pro herede esse habendum, qui defuncti boni infistit, demonstrat idem Menoch. *lib. 4. præf. 100. 101.* vid. Gabriel. *l. 1. de præf. concl. n. 43.* adeoque hic aditio aliquando præsumitur.

§. IX. Quod ad alteram præsumtionem attinet, *Aliqua* quod *quilibet præsumatur bonis*, est illa admodum generalis & multas inde solent deriuare Dd. conclusiones. vid. *præsumtio generalis:* illustr. Dn. Stryk. *Disp. de Præf. pro Magistr. c. 1 §. 10.* Si *quilibet* tamen consideramus priorem, quæ nulla facta præsumit, *præsumitur bonus.* carere forte hac possemus, cum excludat delicta, quæ tanquam facta nunquam sunt præsumenda. Quamuis vero conclusio sit saltem ex priori deducta & tamen satis generalis, nostram erit, inquirere hic in illam, quatenus aliis specialioribus locum relinquere necessum habeat. Oritur ex hac conclusio illa: Pro Magistratu, quia vir bonus est, & iurejurando se adstrinxit, optime debet præsumi. Si tamen euoluimus *l. 46. ff. de Contrah. emt. l. 2. Cod. de Contrah. Iudic.* notabilem contrariam prauitatis & concussionis præsumtionem videmus, quæ priorem generalem adeo elidit, vt Præses Prouinciæ eo tempore, quo Magistratum gerit, nullam emtionem mobilium aut immobilium possit celebrare, nec matrimonium contrahere, de quo fusius legi meretur Excell. Dn. Thomas. *Disp. de Præf. bonit.* Sic pariter hodie adhuc extra acta iudici non creditur, imo non amplius bene præsumitur pro Magistratu, *se*

si sequestrationem velit suscipere. vid. illustr. Dn. Stryk. diſſ. *De Præs. pro magistr. cap. 3. §. 10.* vel si semel grauerit, tunc enim semper in eadem causa grauens intelligitur *eod. §. loc. 12.* Sic etiam male audiunt in iure nostro auia & matres, ad secunda vota transeuntes, adeo vt propter præsumptiones contra eas lex ipsis adimat tutelâ *auth. Matri & Auia. C. quando mul. tut. off. & educationem* ipsis ægre amplius committi patiatur, quia non solum res filiorum sed & vitam vitricis addicere mulieres præsumunt *L. 1. C. ubi pup. educari deb.* Quid? certum est, quod nemo præsumatur in agone constitutus mendacium dicere, quia nemo præsumitur salutis suæ immemor: & tamen matri afferenti in agone filium suum esse ex coitu damnato progenitum non creditur in præiudicium filii *L. 29. §. 1 ff. de Probat.* Summa enim præsumtio pro legitimitate, quæ fundatur in *l. 6. ff. de his qui sui vel alieni iur. sunt,* elidit præsumtionem priorem. Vnde etiam Dd. afferere solent *non omnem præsumi mori Iohannem Evangelistam,* Menoch *de offic. iud. lib. 2. cap. 89.* Plura exempla adhuc possent afferri, si ratio instituti id permitteret, cum autem aliæ adhuc præsumptiones examinandæ sint, hæc sufficere possunt.

Tertia generalis præsumtio: Naturalia inesse præsumuntur.

§. X. Confero itaque me ad tertiam, quæ sub generalibus præsumtionibus comprehenditur. Videlicet: *Naturalia inesse præsumuntur.* Sed etiam hæc Regula est conclusio ex præsumptione generali prima, quia contrarium in facto consistit, adeoque non potest præsumi. Naturalium autem nomine, illa veniunt, quæ tam natura in naturalibus quam lex in actibus hominum desiderare solet, adeoque ordinariæ rei inesse solent. Prioris exemplum occurrit in innata pietate parentum erga liberos, quæ adeo

adeo est naturalis, vt exinde fortis præsumtio fluat, patrem optimum capere consilium pro sobole *l. 22. §. 4. ff. ad L. Iul. de Adult.* sed tamen & hæc præsumtio quandoque eliditur; nam si agatur de exheredatione & exclusione liberorum a successione, aut pater ad secundas nuprias transeat, præsumtio pro Patre hic pedem figit, imo potius præsumitur, *maligne circa sanguinem suum inferre iudicium, nouercalibusque delinquentis instigationibusque corrupti l. 4. ff. de Inoff. T. §.* Inde originem quoque duxisse arbitror, vt pro filii obseruantia & obedientia hoc casu præsumatur, adeoque heres causam exheredationis adjectam probare teneatur, eam scilicet esse veram *Nov. 115.* Sic quælibet præsumitur virgo; si vero existat casus, vt nudus cum nuda deprehendatur, inde eliditur illa naturalis præsumtio. *cap. literis. X. de præsumt.* In contractibus omnia præmeditato & deliberato animo sunt peragenda, ideoque sequitur, vt omnis excludatur præsumtio erroris: *l. 25. ff. de Probat.* vnde in allegatione solutionis indebiti a muliere vel rustico facta error præsumitur. *Menoch. l. 2. pr. 19. n. 12.* Quod de errore disposuit *l. 22. §. 1.* idem quoque de metu iuris esse debere nec eum vnquam præsumi vult *l. 2. §. 19. C. quod metus causa* quia contra libertatem consensus est, imo. etiam in facto consistit. Sed quando contrahere vult Medicus cum ægroto, semper ex metu consensisse præsumitur ægrotus, dum forsan iuste veretur, ne, si non consentiat Medicus, debitam operam non impendat. *l. 9. Cod. de Medic. & Profess. vid. illustr. Dn. Stryk. in not. ad Lauterb. de pactis, verb. pro salute.*

§. XI. Præsumtio quarta generalis eo tendit, VT *Quarta*
MVTATIO NON PRÆSUMATVR, huiusque proprii generalis
 um fundamentum quærunt *Dd. in l. 22. ff. de Probat. l. 32. pr. æsumtio,*
pr. de quod mu-
tatio non

E

præsuma-
tur. *pr. de Donat. inter Vir. & Vxor. l. 5. §. 1. ff. qui satidare cog. l. 16. Cod. de Probat. sed si rem penitius considero, est hæc quoque conclusio ex prima generali præsumptione, quia omnis mutatio factum aliquod supponit, quod non præsumitur. Interim tamen ex hac tanquam generaliori Regula plures eruuntur conclusiones. Notabilis earum est, quod semper præsumatur domicilium semel constitutum perpetuum: hæc tamen opinio plures patitur limitationes: sic enim præsumunt iura variasse aliquem, si quis diu & assidue habitauerit in loco alio, ibique versatus fuerit. *l. 2. Cod. vbi Senat. vid. Menoch. de arbitr. iudic. quest. lib. 2. cent. 1. c. 86. n. 11. &c.* Sic mutatio domicilii præsumitur porro, si quis maiorem partem honorum habeat in illo loco, vbi per aliquod tempus vixit. *l. 2. Cod. vbi pet. Tutor. & Cur. ibi certe concurrunt generalis & specialis præsumtio, sed hæc tanquam fortior, vincit. Ex eodem quoque fundamento fuit, quod si inter conductorem & locatorem conuenit, ne sub pœna certa conductor de fundo repelleretur, vbi mutatio huius pacti non præsumitur: Sin vero conductor prædii biennii continui pensionem non soluerit, hanc Ictus Paulus in *l. queros 4. §. 1. ff. Locat.* inde eruit præsumtionem, quod scilicet verosimile sit, conuenisse partes, de expellendo altero absque omni metu, si non paruierit stipulationi. Huc etiam vulgo refertur a Dd. alius casus, vbi præsumtio pro immutabilitate denuo eliditur in *l. 8. Cod. de Revoc. donat.* Videlicet si Patronus filios non habens bona omnia vel partem aliquam facultatum fuerit donatione largitus, postea vero susceperit liberos, tunc leges præsumunt, ob superuenientiam liberorum ita ab initio donantis voluntatem esse restr. etiam, vt quicquid donatum est, reuocari possit. vid. Tiraqu. de reuoc. donat. Sed si verum**

verum dissimulare nolo, hic non talis præsumtio, qualem hic supponimus, adest, sed ipsa legis dispositio. Simili modo pro Testamento firmissima est præsumtio, illud immutatum haud esse, si autem apud testatorem ipsum post eiusdem mortem absque sigillis reperiatur, aut inscium, consulto ultimam voluntatem mutasse testator præsumitur. vid Struv. *Juraprud. for. lib. 2. tit. 20. §. 4.*

§. XII. Ex prædicta Regula iam nova producitur, quæ in iure Pontificio approbata est, *QUI SEMEL EST MALVS SEMPER PRÆSUMITVR TALIS IN EODEM GENERE DELICTI*, cap. 8. de Reg. Iur. in 6 ^{Non præsumtio generalis, qui semel malus semper præsumitur talis.}
 Nam sicuti quilibet actus continuatus ubique præsumitur, ita & qui in malitia semel deprehensus fuit, animum mutasse non videtur. Hoc tamen de hoc axiomate singulariter est notandum, quod non procedat, nisi de eadem specie mala, seu de pari delicto quæstio sit. Ita qui rixosus fuit & consuevit rixas excitare, contra hunc præsumtio est, eum autorem rixæ in homicidio commisso fuisse, siue ipse occisus sit, siue alium interfecerit, Mascardus de Prob. vol. 1. conclus. 72. n. 14. & conclus. 118. n. 25. seqq. Solent alias etiam idem argumentum applicare, si de simili delicto quærat, aut maiori, aut minori, de quibus argumentis euolue notas Mülleri ad Struv. lib. 22. tit. 3. §. 18. & in specie ex hoc argumento DD. inferunt, Magiæ facinus execrandum, scelera nefanda quævis, ceu vimbram corpus subsequi, adeo vt Magia indicium homicidii, adulterii, prodicionis, Sodomix, Concubitus cum Diabolo præ se terre regulariter soleat. Speidel. *Notab. Iur. verb. Heren.* Crusius de iudiciis part. 2. c. 32. num. 70. Huiusmodi vero mala præsumtio quando collidatur cum contraria, vnica fere linea nos generaliter docet *Constit. Crim.*

Crim. Caroli V. dicens: Daß der Inquirit müße eine solche Person seyn / zu der man sich könne der Mißthat versehen / hoc enim calu præsumitur malus. Quid autem si quis e. gr. Magistratu nunquam functus, vel alio officio publico, antea vero forte aliquid abstulerit, an in nunc cadere possit suspicio, quod in *l. Jul. reperund. peccauerit*? Certe quoniam hic postea in tanta dignitate constitutus, & ita persona ejus a Principe approbata, in contrarium certe bona præsumtio pro ipso capienda. Sic qui semel hostis fuit, semper præsumitur talis, nisi reconciliatio intervenierit, tunc remissa hostilitas censetur. §. *ii. l. de excus. Tut.* quamvis alias regula prudentiæ sit, cavendum esse ab inimico reconciliato. Excell. Dn. Io. Sam. Stryk. in not. ad cit. §. *verb. nec reconciliatio.* Sed tempora quoque distinguenda esse, si procedere debeat hæc præsumtio monet Menochius & inde recte infert Alciatus, quod si Notarius damnatus sit propter instrumentum falso confectum, præterita eius instrumenta falsa non præsumi debent. *de Præsumt. reg. 3. præf. 33.*

Præsumtio iuris generalis non cedit præsumtioni simplicis. §. XIII. Regulæ jam traditæ ultra qualificatam iuris præsumtionem non debent extendi, nam procedunt tantum, ut hæctenus per exempla declaratum, in *probabilitate summa*, quæ scilicet proxime accedit veritati; Quod si vero de *simplici* nunc quæstio formetur, cum gradu a priori differat, alia hic ponenda erit regula, & inverso nunc ordine dicendum: **PRÆSUMPTIO JURIS GENERALIS NON SEMPER CEDIT SPECIALI SIMPLICI.** Nam hoc generale est: *Regula generali tamdiu standum esse, donec probetur contrarium*: at cum præsumtiones simplices non probent, sed tantum suspicionem quandam inducant, non possent vinci præsumtio qualificata generalis

lis a simplici specialiori. Sed res ulteriori explicatione indigere videtur. Haec tenus dictum est *facta non praesumi, donec alter aliud probauerit*: Licet itaque quis per quasdam praesumptiones ostenderit, Cajum debere centum, non autem ejusdem liquidas attulerit probationes, ex eo non potest alter condemnari ad debitum soluendum, multo minus ideo onus probandi contrarium ei imponi, quippe qui effectus praesumptioni iuris vnice tributus est, *vt c. 1. ostensum*. Hoc tamen certum, si praesumptiones *simplices* in contrarium tanti roboris sunt, vt semiplena inde possit deduci probatio posse tunc per iuramentum suppletorium hanc semiplenam probationem suppleri, vt perfecta inde probatio oriatur, prout iudicarunt Dn. J. C. Rostoch. anno 1700. M. Aug. in causa Vener. Dn. PARENTIS contra Dn. a SCH. Imo si praesumptiones non sufficiunt ad semiplenam probationem inducendam, interim tamen reum nimis grauant, tunc aliquando ex facti circumstantiis arbitrabitur iudex, annon reo imponi possit iuramentum purgatorium. Idem dicendum erit de illa generali praesumptione, *quod naturalia inesse praesumantur*. Quid vero si quis per praesumptiones *simplices* ostendere conetur, euietionem esse remissam per pactum, sed non probauerit, merito alter absolendus a probationis necessitate: semper enim militat praesumptio pro eo, quod euietio non sit remissa. Hic tamen itidem probe idem observandum, quod antea de iuramento purgatorio & suppletorio iam dictum vid. Schraderus *in l. admonendi ff. de iurejurando n. 250.* & Menoch. *l. 1. qu. 82. n. 1. & seqq.* Multo magis hoc dicendum erit, quod per plenam probationem praesumptio generalis elidatur, haec enim veritati cedere debet; Idem iudicium formandum de reliquis regulis antea ex-

excuffis; Addamus adhuc vnicam: Sic *mutatio non præsumitur*, ergo si quid ad perpetuum rei vsum est destinatum, & ad rem principalem ita relatum, vt *pertinens* dici possit, tam diu tale præsumitur, *daß es ein pertinenz Stück sey*/donec aliud probatum fuerit, non ergo sufficiunt contrariæ præsumptiones simplices, nisi semiplenam possint operari probationem.

De concursu specialium præsumtionum.

§. XIV. Maior vero nunc oritur difficultas circa concursum specialium præsumtionum. Vt autem hic caute procedamus in examine, quænam sit fortior inter plures concurrentes speciales, imprimis arbitror respiciendum esse ad rationem earundem, cur nimirum leges eandem ita determinauerint, & sic gradus probabilitatis sese statim ostendent. Vbi enim graduum differentias deprehendimus, facile etiam cognoscemus, quænam earum sit fortior. Sunt autem, vt supra dictum, quædam quæ magis accedunt veritati & paucas admittunt exceptiones, & harum genus est fortissimum. Quæ autem in remissiori gradu probabilitatem habent, adeo vt tere æqualia admittant exceptionum exempla, illistanta virtus adscribi nequit. Hinc inde statim tale nectō axioma: *Omnia præsumtio violenta præponderat cæteris, & sic illi omnes alie cedere debent.* Exemplum elegans occurrit in l. 24 ff. de Probat. in qua lege specialium præsumtionum fit concursus

Violenta præsumtio præponderat cæteris

(1) enim certum est, quod non præsumatur solutio, nec (2) mutatio, multo minus (3) remissio debiti, quippe quæ donationem arguit; & tamen (4) præsumtio violenta est, debitorem esse liberatum, vbi chirographum est cancellatum. Nam summa est præsumtio pro liberatione, quia summus eius fauor l. *Arrianus 47. ff. de Verb. obl. a deo*, vt nisi creditor manifestis probationibus ostenderit, sibi

sibi adhuc deberi, pro liberatione pronuntiandum fit *l. cit. l. 24.* Ex eodem summo favore liberationis porro fluit, quod si redditum est chirographum, solutio præsumatur *l. 4. in fin. l. 15. Cod. de solut.* Et quamvis hic obstare videatur, quod non præsumatur donatio, ob hunc tamen fauorem omnino aliud dicendum: eiusmodi *violenta* præsumtio quoque continetur in *l. 45. de Probat.* vbi præsumtio fortis est, indebitam non esse solutam pecuniam, *qui enim soluit, inquit Jctus, nunquam ita resupinus est, ut facile suas pecunias iactet, & indebitas effundat & maxime si ipse, qui indebitas dedisse dicit, sit homo diligens & studiosus paterfamilias, cuius personam incredibile est in aliquo errasse.* Sed tamen in §. 1. hæc præsumtio eliditur per fortio rem contrariam, si v.g. soluens sit *minor vel mulier, miles, rusticus, forensium rerum expers, vel alias simplicitate gaudens, & desidia deditus.* Adducam huc etiam præsumtionem pro libertate, quæ cum etiam sit violenta iuris, huic omnes cedere debent, si pro seruis adeo magna libertatis præsumtio est, ut testator voluisse manumittere seruum credatur, si dixerit in testamento *ne cum alienis, ne cum vendes, l. 24. ff. & l. 10. de Fideic. libert.* Et ideo quoque temper debet ille seruitutem *realem* probare, qui illā præ-tendit, *l. 9. & 10. Cod. de seruit. Fab. in C. L. 3. tit. 24. def. 8. Martin. in processu Sax. tit. 20. §. 1. n. 257. legq.* licet vel maxime in quasi possessione seruitutis sit constitutus, pro qua alias etiam præsumitur Carpz. *l. 1. Resp. 67. Richt. decis. 18. n. 63. illustr. Dn. Stryk. in not. ad Lauterbach. tit. ff. si seruit. verb. possident.* quamvis de libertate, & libertinitate forsitan aliud dicendum per *l. 7. de liber. caus. l. 14. ff. de probat.* Sic præsumtio pro pietate paterna est fortissima *l. 28. §. 3. ff. de libert. leg. l. 72. l. 102. de Condit. & Demonstr.* adeo ut o-

tine in

mnem fraudis præsumtionem excludat l. 67. §. de Ritu nupt. hinc si pater filio, quem prædilexit, qui sub conditione prælegavit, dicendum in dubio, illam esse impletam ex eius voluntate, licet alias in dubio conditio non præsumatur extitisse: imo licet alias sit præsumtio pro æqualitate liberorum fauorabilis. Eodem modo non leuis militat præsumtio ex favore partis desumpta pro eo, qui ex constante matrimonio progenitus (quippe pater tantum præsumitur, nam mater certa est semper) quod sit legitimus l. 6. de h̄is qui sui vel alieni iuris sunt, quæ & matrem in agone contrarium dicentem mentiri potius præsumit aut morbo caput debilitante laborare vid. ill. Dn. Stryk. de Effatis Agonizantium. Præsumtio porro omnem donationem excludit, & errorem secundum D. l. effata potius præsumitur, quia non est mos hominum, res proicere l. 2. C. de Prob. §. l. 16. Cod. eod. Alciat. part. 1. præf. 10. & tamen aliquando hanc præsumtionem elidi per contrariam supra iam ostensum est.

*Quæ sit
violenta
ulterius
declaratur*

§. XV. Verum obijcere quis posset: dixisti quidem plurima de præsumtionibus violentis, an non autem de arte rationis locutus es; cum non appareat, unde hæc præ reliquis possint dignosci. Sed parce quæso, & mentem meam ita breuibus perpende. A posteriori, si rem considero, omnis cessabit difficultas, tunc enim tantum, uti cap. 1. dictum, respiciendum an lex requirat probationes maiores e. g. si dicat; *evidentissimis* probationibus opus est. A priori autem illas dijudicare posse, res est majoris diligentia; supra jam fuere quædam prælibata de *probabilitatis gradibus*, ideo hic quoque in illis subsistemus, & hanc inde *REGVLAM* deducimus: *Quæcumque rationes fere summum probabilitatis gradum tangunt, illæ sunt violentæ.*
Hujus-

Huiusmodi *violenta* præsumtio, quæ apertissimas probationes requirit, continetur in *l. fin. ff. quod metus causa*. Nam ipse Iustus ibi fatetur, ob gravitatem rationis, quæ contra illum, qui claram dignitatem se habere dicebat, erat, *græuem* hanc præsumtionem esse fundatam, quorsum & refero *l. 25. ff. de Probat.* ex qua liquidissime constat, gradum probabilitatis summum ibi esse observatum. Et tandem ad legis determinationem me verto, quando nimirum propter singularem favorem, quem huic vel illi specialiter adiecit, aliquid graviter præsumit, unde ordinariè hic ex causâ impulsiva diiudicatur, ut est, si *pro libertate* præsumatur, pro *pietate* paterna, pro *fiduciam*, &c. cuiusmodi præsumtionem exempla plura reperuntur in iam laudando tract. ill. Dn. Strykii.

§. XVI. Idem quoque iudicium ferendum erit de omnibus reliquis præsumtionibus, & quo propius hæc accedunt probabilitati, eo maior illis in collisione virtus attribuenda est. *In quacumque præsumtione* Quemadmodum enim legum tum civilium, tum *gravior* naturalium in conflictu prævalentia ex gravitate rationis *ratio, illa* cognosci decet: ita & hic maior ratio verisimilitudinis, *prævalet.* illam quæ infirmiore gaudet ratione, deprimit, testante Bald. in *l. siue possidetis in f. ff. ut in possess. legat.* Brunn. tract. *de Indic. & Tor. lur. part. II. qu. ult. n. 2.* ut hic circumspexitum iudicium iudex omnino afferre debeat. Ponamus iam mulierem aut militem vel eum, qui alias rerum forensium expertus est, se errorem commisisse fateri. *l. 25. §. r. ff. de Probat.* tunc ipsis non obiiciendum, quod nemo præsumatur errare, cum hæc personæ partim non possint intelligere iura, partim tali non præditæ sunt industria, ut non possint errare, uti supra iam monitum, magis itaque probabilitati conveniens est, ab illis errorem committi

F

quam

quam omnes adhiberi præcautiones. Metu nemo præsumitur percussus aliquid egisse, si autem enormis læsio ex contractu cum tali, cui reuerentia debetur, proueniat; aliter pronunciandum esse, vult Menoch. *L. 3. p. 127. n. 14. ibiq; alleg.* Omnia ex rei veritate esse peracta, nec vnquam simulatio præsumitur. *L. si maritus 14. §. fin. ff. qui & a quibus manumiss.* Contrariam autem præsumtionem requirit casus sequens, quando scilicet peracta est cessio, de eius vero titulo nihil, constat Menoch. *L. 3. pr. 129. n. 29.* hic enim præsumitur simulatio interuenisse *L. 22. Cod. Mandati* cum non valeat cessio nisi ex titulo donationis *L. all. 22.*

Quid dicendum de casibus, vbi plane non potest haberi veritas. §. XVII. Sed etiam considerandi sunt alii casus, vbi veritas absoluta haberi nequit, sed tamen in dubio aliquid præsumendum, in quibus casibus hæc regula locum habet: *Ubi lex quid simpliciter determinat præsumtionem in casu plane dubio, tunc præsumptioni huic determinate naturæ attentis aliis præsumtionibus in contrarium,* Huc imprimis pertinet, *præsumtus ordo mortalitatis,* quem illustr. Dn. Stryk. *in tract. de Success. ab intell. diss. 10.* egregie explicat, & hunc a naturali ordine in eo distinctum esse obseruat, quod hic citra iuris dispositionem secundum naturam ipsam præsumatur, ille vero, si naturaliter constare nequeat, quis prædecesserit, certa ratione partim naturali partim civili, ac dispositione legis aliquid præsumat. Si itaque pater cum filio impubere simul perierit, filius non obstantibus aliis naturalibus præsumtionibus creditur prædefunctus, *l. 9. in fin. de reb. dubis.* tum quia filius non tanti roboris est, quanta in patre præsumitur, nam hæc ætas magis morti succumbit *arg. l. 26. in fin. ff. de Pact. dotal.* tum quia ob timorem & perturbationem animi sibi mortem facilius conciliant impuberes. Aliud est dicendum, si filius iam in pubertate fuit constitutus, vbi

ex legis dispositione filius patrem superuixisse creditur *l. 9 §. 4. de rebus dubiis*. Quod iam de patre, cum filio miserabili quodam casu simul moriente, dictum, ad matrem quoque applicat, sub eadem distinctione *l. 22 ff. de reb. dub. l. 23 ff. eod.* Porro si in bello impubes cum patre perierit, filius superuixisse creditur, quippe qui praelium non sequitur, nec aggressori hosti resistere valet. Si vero pubes cum patre aciem ingreditur, cum pro utraque militet naturalis praesumptio, hinc neuter neutrum superuixisse credendum, & ad solam decisionem *l. 9 §. 4. de reb. dub.* recurrendum, quæ superuixisse filium patri vult. Ita etiam in casu, vbi patri cum filia infortunium contingat, est naturalis praesumptio pro sexus excellentia, ob superuenientem tamen fauorem iuris, ordo mortalitatis hic retinetur *l. 15 ff. de offic. test.* & infinitum foret, omnes casus huc spectantes referre, quos tamen admiranda industria & soliditate vberius excussit Ill. Dn. Stryk. *laudato tract.* qui si examinentur, apparebit, aliquando ex solo fauore factam esse praesumptionem, licet forsitan alia praesumptiones in contrarium adduci possint.

§. XVIII. Haecenus de concursu praesumptionum iurium inter se & cum simplicibus actum fuit, restat igitur, vt etiam de collisione, si plures simplices in vno eodemque iudicio se offerant, inquiramus. Has in iudicis arbitrio positas esse iudico, qui tanquam vir bonus ex circumstantiis prospiciet, an tales sint, vt exinde sententia sua litem decidere possit. In mixtis praecipue iudiciis, vt finium *regund. Famil. Erciscund. & communi diuid.* vt & in interdicto *vri possidetis* maximam vtilitatem afferunt. Hic enim potest vel rem possidere, vel saltem possessionem praetendere, & sic vtriusque fauor aequalis est, vt

De concursu praesumptionum simplicium harumque collisione.

44 CAP. III. DE FALSIS ET INADÆQVATIS

alter alterum excludere nequeat; vterque potest esse & actor & reus, vterque præsumtionibus certare; Decian. *lib. 3. c. 17. n. 6.* Hic itaque arbitrabitur iudex, pro quo fortior militet præsumtio. Si itaque eueniat, iudicium finium regundorum esse institutum, tunc in dubio v. g. intermedietas, inter duo singula finalia extrema præsumitur eius, cuius signa sunt, Alexand. *l. 133. n. 6.* & ita a Facultate illustri Rintelensi responsum fuit 2 Aprilis, anno 1690. So halten wir davor / daß / so ferne die von N. nicht ein anders / und zwar nicht durch eine bloße angemessene Possession, sondern durch eine solche de cuius iusticia contie, beybringen werden / es billig bey solchen alten limitibus zu lassen sey / præsertim cum in probatione confinium & terminorum antiquorum *probationes minus perfecte & probabiles coniecturae* recipiendæ sint, i a etiam, si quis separatim inceperit negotiari, modo id fiat tempestiue, non tenetur probare, ipsum amplius non stetit in communione, Menoch. *lib. 3. præf. 60. n. 11.* plura eiusmodi exempla in foro satis iudicum iudicia exercent, quæ hic breuitatis studio, B. L. vteriori meditationi relinquo, cum secundum hæcenus dicta examinari facile possit.

CAP. III.

DE

FALSIS ET INADÆQVATIS FVNDAMENTIS
COLLISIONIS PRÆSVMTIONVM.

§. I.

*Vnde tan-
za in in-
ter-
ta ne con-
fusio orta.*

Maximum Icti officium in interretatione consistere, omnes fatentur, sed non omnes suo fati faciunt officio, & imprimis hic sæpe hallucinati sunt

sunt Jcti antiquiores, dum casum obscurum clariorem reddere sæpe frustra laborauerunt: Vnde autem hæc difficultas orta, non adeo absconditum est, non enim in verum fundamentum inquirere ipsis cordi erat, sed cœca quasi veneratione præcepta auorum; & imprimis scholasticæ Dialecticæ sequi magis amabant: donec primus moralium scientiarum instaurator, Hugo Grotius, & post illum alii cordati viri ipsos de folio detecerint, ostendentes, nullo laborem eorum niti fundamento. Putarunt quidem se regulis egregiis esse instructos, adeo vt qui maiorem earum numerum & aceruum poterat producere & conglomerare infinitas limitationes & exceptiones; hic demum summæ, hic profundæ eruditionis encomio dignus haberi deberet; enim vero, cum paucioribus admiculis non erant contenti, sed quemlibet fere casum speciali regula includere tentarent, mira inde confusio & obscuritas orta. Eadem fere fata hætenus fuerunt præsumtionis materiæ; Hanc enim eodem modo ex regulis innumeris pene addiscendam esse voluerunt: cum eo potius respicere debuissent, vt rem breuiori via clariorem redderent, & non ex inadæquatis superfluisque fundamentis deriuarent. Hoc itaque si probe Doctores vbique perpendifsent, non ita absque omni vltiori inquisitione omnia, quæ poterant inuenire, corradere, & inde confusum aliquod Chaos luci exponere studuissent. Sicuti autem scientia non ex eo tantum dijudicatur, vt genuina fundamenta ponantur, sed etiam vt falsa & inadæquata, remoueantur: ita & ego, postquam genuina collisionis præsumtionum fundamenta indagavi, illaque vel tribus tantum regulis comprehendendi posse ostendi, ad quæ tamen meo iudicio omnes obuenientes casus referri possunt, de

de inadæquatis etiam fundamentis hic aliquo modo agere
necesse duxi.

*Menochius
in specie hic
notatur.*

§. II. Omnes omnino huc afferre regulas vel falsas, vel insufficientes nostri quidem instituti non est, nec tem-
pus etiam, nec charta omnium caperet opiniones, quam-
uis alias multi darentur, qui hic essent notandi. Ne ita-
que nobis cum turba res sit, demus falsæ causæ Aduo-
catum. Et quem magis ei dare possemus, quam ipsum
Menochium, qui non mediocrem laborem impendit in
elaboranda præsumtionum materia, dumque nullum ge-
nus controuersiarum, quod præsumtiones tangit, relin-
quere intactum voluit, etiam ad thema hætenus a me
excussum accedit, & speciali quæstione inquiri. Qua-
tenus altera ex pluribus diuersis vel contrariis præsumti-
onibus & coniecturis eodem in actu vel causa concurren-
tibus, aliis validior ac potentior sit *de Præsumt. lib. 1. qu. 29.*
Ante hac quidem se quæstionem illam iam attingisse fate-
tur, *in tr. de arbitr. iudicum quæst. Lib. 2. casu 472.* hoc au-
tem loco, quæ adhuc deesse videbantur, addere voluit.
Satis quidem laudandum propositum, sed infelicissimus
euentus; Non satis Menochio erat, regulas decem vel un-
decim in scenam deducere: sed maioris confusionis exci-
tandæ gratia ad huc exaugendus erat numerus Regula-
rum.

*Excuitur
prima re-
gula Me-
nochii.*

*Examina-
tur prima
regula.*

§. III. Ne vero iniuriam fecisse videar tanto JCro,
ab ipso propositæ regulæ, & sic facile apparebit, quod non
omnes regulæ, quas tradidit *dicto loc.* pro adæquatis sint
habendæ. Est ergo primo loco excutienda illa, quam
num. 3. *de Præsumt.* ita affert: *illa præsumtio creditor esse
fortior & potentior, que actum consilire facit & huc afferri
solet*

folet l. 12. § 21. de Rebus dub. Sed enim vero hic magnam latere fallaciam ex ipsius textus inspectione statim apparet. Lex enim ista non tam præsumtionem, sed potius interpretationem continet; Neque inde mihi cum efficacia poterit opponi: quod tamen pro actus validitate sit coniectura capienda; nam oriri inde coniecturam, non diffiteor vti ex omni interpretatione, ceu cap. 1. ostendi; hæc tamen in collisione non adeo habebit efficaciam, pro ut cap. 2. præsuppositum; meri igitur res arbitrii est; de quo iudex secundum prudentiam cognoscere debet; vtrum vincere debeat nec ne: Et tandem quoque hic magnum dubium facit, quod leuis hæc coniectura admodum sit particularis, & multis instantiis adeo obnoxia, vt in plurimis exemplis effectu careat. Hinc si mulier soluerit indebite, hic iura irritant potius actum, quam confirmant, dum præsumunt errorem.

§. IV. Altera regula hæc est: *Præsumtio, quæ ex sub Reiciiturstantia provenit, dicitur potentior illa, quæ descendit a solen. Secunda nitat:* Huius fundamentum quærit in l. non codicillum i. q. *Menochiū C. de Testament. vbi ab imperatore deciditur, an testamen. regula. tum vel codicillus dici debeat, si de institutione & exheredatione in vltima voluntate constet. Quia vero cum præcedente iisdem laborat ambiguitatibus, eandem decisionem etiam meretur, ideoque hic excurrere nolo, sed ad eaprouoco, quæ cap. 1. § 17. dicta, vbi de comparatione inter præsumptionem & interpretationem simul differui.*

§. V. Hoc ergo misso, me potius confero ad ter. *Declaratiam Regulam, quæ a Menochio sequentibus concepta est & exa. verbis: illa præsumtio iudicatur potentior, quæ est benignior. minatur. Hæc quidem satis adæquata, videtur: sed in eo ambigui Terria. quid*

quid remanet, quod non bene fauorabile & odiosum distinxerit, sed more vulgi falsitate tamen ad modum laborante, fauorabile indefinite reliquerit, cum tamen quod vni fauorabile, alteri odiosum sit, vt adeo plerumque hic D.J. incertis vagentur fundamentis, de quo pluribus vid. Excellent. Dn. Thomasius in *Appendice libr. II. Iurisprudent. diuinae*. Latet vtique in eo egregia præsumtio, & certe non vulgaris, sed *violenta*, sed non alius admittendus est fauor, quam quem lex determinauerit ad hunc effectum, vt liquidissimas probationes in contrarium exigat, hinc insisto regulæ iustius a me *cap. 2.* de hac præsumptione traditæ ac explicatæ.

*Rejicitur
quarta.*

§. VI. Regula quarta est talis: *Ille præsumtio iudicatur firmior & potentior, que iuri communi inhaeret, & illa debitor, que iuri speciali*. Hanc vero invertendam potius esse existimo, nec absque ratione: Ius commune enim restrictionem a speciali iure accipere magis constat, cum nec leges generales tollunt ea, quæ specialiter certo in casu sunt introducta *l. 26. & 28. ff. de LL.* In eo vero simul ambiguitas latitat, quod non constat, quid sibi velit Menochius cum iure *speciali*, seu quam præsumptionem ex speciali iure oriri putet. Si enim ius particulare intelligit, regula hæc nullo modo procedit, quia non nisi in subsidium aliis particularibus remediis non existentibus ad ius commune confugiendum esse cordatiorum Jctorum est sententia. Sic vero *pruilegium* hic intelligit, vt hoc intellexisse videtur, hæc regula itidem esset inadæquata, quoniam, cum *pruilegium* aliquid de iure communi remittat, meo iudicio dicendum potius videtur, quemlibet magis sequi voluisse illud, quod facilius est; nec potest in contrarium obijci *l. 7. ff. de iniust. rupt. & irrit. quæ testamen-*

mentum iure speciali conditum iure communi valere disponit; in hac enim lege ratio decidendi in eo est sita, quod *post annum missionis* testator decesserit, ubi amplius testamentum ut militare valere non poterat, sed necessario hic cessare debebat privilegium militare: nunquam enim miles beneficio suo renunciaſſe videtur, ob id quod illo semel non vſus fuerit, vti apparet ex *l. 3. ff. de Milit. Testament.* de quod vterius vid. ill. Dn. Stryk. *dissert. de Testament. privilegiatis cap. 1. §. X.*

§. VII. *Specialem* præſumptionem elidere *generalem*, *Quinta* probatum est *cap. antec.* Ideoque quoad quintam regulam *admittitur.* a Menochio non dissentio; Et cum copioſe de illa egerim *cap. 2.* hic omnia repetere nolo, ne fastidium excitare velle videar. Ad sextam ergo progredior, in qua Menochius disponit, quod *præſumptioni magis specialiori* cedere *Sexta de-* *debeat specialis*, de qua nullum erit dubium; si modo ostendisset Menochius, ex quibusnam signis cognosci posset quænam præſumptio sit *specialis*, & quænam *magis specialis*; Quod enim illa sit *specialior*, quæ certum respectum ad ſingularem personam habet, ut ego puto admodum obscure dictum est; Hanc autem nos *magis specialem* putamus nominari melius posse, quæ, uti iam supra hoc declarauimus, ex declaratione legis est *violenta* & simul potentior, seu magis *specialiorem* habet rationem & probabilitati seu veritati ita magis accedit, ut *cap. 1. §. 2.* pluribus ostentum.

§. VIII. Miſſa hac septimam aggredior, cujus fundamentum in *l. 3. C. de Episc. & cleric.* situm esse vult: Proponitur ibi casus, ubi fornicatio in cestus aut aliud crimen cum consanguineis committi non præſumitur, quia *Septima* *regula in-* *sufficien-* *tia postu-* *latur.* nihil seui criminis exilimari *ædus naturale* permittit, & ex his

G

his

his verbis regulam sequentem eruit: *illa præsumtio, quæ est naturalis, potentior est illa, quæ accidentalis.* Sed minus recte hæc conclusio exinde poterit inferri cum *di. Cal.* hic nihil speciali contineat; sed ex generali ac communi præsumptione casum huic decidas; quod nunquam delicta præsumantur. Præterea & hoc considerandum puto, quod hac regula non indigeamus, si concedamus, quod præsumtio *iuris* præponderet præsumptioni *simplici*, utpote quæ tantum ex accidentalibus circumstantiis eruitur.

*Octava titi-
dem super
sua.*

*Regula no-
na excul-
tis.*

§. IX. Verum quidem octavo est: *illam præsumptionem esse validiorem, quæ verisimilitudini magis convenit.* Sed & hæc carere possemus, cum quæ in regula sexta fuerunt proposita, hic tantum repetantur, & idem bis dicatur variatis saltem phrasibus. Nona regula vult, quod præsumtio pro actore sit fortior, quam illa quæ pro Reo est. Noua hæc quamvis non possit dici regula, cum ex regulis generalibus *cap. 2.* suppeditatis per se fluat singulari tamen effectu gaudet, scil. quod ex hac præsumptione pro possessore possit pronunciari, & cum magis probabile sit reum possidentem esse verum dominum ac iustum habere titulum, ad actorem devoluitur omnis probatio. Cum vero aliquando quoque pro Actore militent præsumptiones, quæ onus probandi Reo iniungunt, sequitur ut non universalis hæc regula dici possit.

Decimam

§. X. Decimam, quam porro adducit regulam. *Con-*
falsam esse ioceturam, quæ descendit a quasi possessione potentio-
rem esse
illam, quæ est, quod quælibet res præsumatur libera, plane re-
jectio, cum veritati & legibus directo contrarietur: ceu iam
cap. 2. §. 14. p. 43. ostensum.

*Undecima
inadæqua
ta est.*

§. XI. Quæ undecimo loco assertur, quod *negativa*
fortior sit affirmativa, noua præsumtio non est, sed funda-
mentum

mentum eius situm est in ordine probationis; ubi regulariter afferendi probatio incumbit, ille vero qui in negativa intentionem fundat, auctore non probante, absolvitur. Diversum ergo est, an aliquis qui probationibus non gravatur, sit absolvendus; An vero cum pro aliquo pugnet præsumtio, alter ad majores probationes compellendus. Imo cum & dentur casus, ubi negativa probanda, ut ostendit Dn. Coccejus, de probat. directa negativa, hæc regula tunc nullius momenti amplius est.

§. XII. Duodecimam, quam tradidit regulam iam *Duodecima refel-*
 examinandam suscipio. Comparatio ibidem instituitur *litur.*
 inter rationem naturalem & civilem, & tandem hæc conclusio formatur: *Præsumtio, quæ a ratione naturali desumitur, fortior est illa, quæ a ratione civili petitur.* Quod autem eam ad præsumptiones retulerit, in eo maxime hanc materiam obscuriorem reddidit: Neque enim ostendit, qua ratione naturalis & civilis ratio inter se differant, & in quo prærogativa naturalis rationis fundata sit. Vnde etiam evenit, ut in hac regula desiderari debeat uniuersalitas; Nam rationem naturalem a civili sæpius vinci vel ex hoc exemplo apparet: Naturalis quidem præsumtio est, matres habere *ergo* erga prolem; Si vero huic civilis ratio opponatur, e. gr. secundas nuptias in iure esse odiosas, quod hic civilis vincat naturalem, quis iurium est tam imperitus ut hoc nesciat? Et quamuis Menochio concederem, esse hanc aliquo modo præsumtionem: non tamen inde deberet struere specialem regulam; sed potius hic prouocare ad gradus probabilitatis, & legis determinationem, unde septima & octava ab hac non diuersa videtur.

§. XIII. Quam loco decimo tertio protulit regulam, *Decima*

tertia examinatur. lam, huc non quadrare certum est, cum ut *absurda* & *inequalia* euitentur, Logici magis erit & interpretis, quam legis præsumendis: adeoque hæc longiorem excussionem non meretur, sed quæ iam de interpretationis confusione *capite 1. dicta sunt, & quæ ad Reg. 1. & 2. §. III & IV.* iam iam annotaui, hic quoque sunt applicanda. Quoad decimam quartam regulam, ipsi concedo in aliquibus exemplis præualere *presumptionem a facto illi quæ a non facto sumpta est*: Sed in eo falsitas latitat, quod petatur ratio a *facto & a non facto*; Nam si præsumtio sumi debet a *facto*, fateor talsam videri illam Regulam *facta non præsumi*, Hinc potius dicerem, illam, sic inuenteretur, veriorum esse; Et quod illa *presumptio, quæ in non facto consistit, sit potentior illa, quæ in facto sequenti exemplo illustrabo*: notum est quod solutio sit facti, adeoque non præsumatur: si itaque quis se in hac fundat, hoc debet probare, si ergo aliqua ad sit præsumtio pro solutione, ratio certe huius deberet esse validior, alias non vinceret præsumtionem contrarium quæ est, quod solutio non præsumatur. Alia adhuc exempli loco possent adduci, sed breuitatis studio hoc solum sufficit, ad docendum quod ratio non consistat in *facto & non facto*, sed potius in ratione fortiori præsumtionis.

Vltima est imperitiosa. §. XIV. Vltima nunc est illa, quod *presumptio quæ facit uet anime, & salutis æternæ sit omnibus potentior*: Et ratione utique non caret, cum vero hic tantummodo verferur in ciuilibus, & de aliis præsumtionibus solliciti non sumus, hæc nostro instituto inseruire non poterit, præsertim cum etiam contrariis exemplis eius vniuersalitas satis deduci queat; sic enim matri in agone mortis constitutæ & confidenti se ad vltimum commississe, & exinde infantem illum esse

esse natum, potius credendum esset, cum faueat animæ, quod tamen iuri ciuili contrariatur. Nec huc facit exemplum, quod dedit de ex communicato; qui cum semel talis, porro idem præsumitur; nam hoc quidem satis recte; sed fundamentum non est petendum ex eo, quia consultur animæ; hoc enim modo committeretur fallacia non causæ vt causæ; sed potius quia absolutio est facti, & hinc non facile præsumatur.

§. XV. His nunc ita examinatis, concludo: Regu- *Conclusio.*
 las, quas fufius hic tradidit Menochius, rem ipsam non attingere; sed vel falsas esse, vel insufficientes & inadæquatas, vt his in examinanda collisione præsumtionum consistere tuto nemo queat. Non itaque studio contradicendi sed necessitate sui inductus, vt *cap. 2.* alias constituerim, quæ nec propter multitudinem in genium obruunt, nec adeo incertis, vt puto, nituntur fundamentis. Quæ si non omnem rei veritatem attingant, B. L. pro sua beneuolentia omnia in bonam interpretabitur partem, animoque perpendet, difficile esse in tanta obscuritate rerum semper rectum sequi tramitem. De cætero quod imbecillitati virium mearum tantum opus imponere non veritus fuerim, æqui boniq; consulat, & non tam euentum quam bonum respiciat conatum.

COROLLARIA.

I.

Bona Ecclesiæ *dotalia & Mensalia* sunt quidem regulariter inalienabilia & in præscriptibilia non vero *patrimonialia & Fiscalia* ante in corporationem perpetuam; Admittunt tamen alienationem per surrogationem æque idonei vel melioris rei.

G 3

II. Fru-

II.

Fructus & redditus Domaniæ rei vel iuris ecclesiastici libero Prælatorum domino & commercio subiecti sunt.

III.

Vnio duorum fundorum, diuersarum qualitatum *accessoria*, non extinguit pristinam qualitatem diuersam. Sic si vniatur allodium cum feudali, dimidia manet feudalis, altera allodialis.

IV.

Subfeudum *Censuale Masculinum* respectu census tantummodo est degenerans & in proprium, in reliquis propriam feudi naturam retinet.

V.

Dispositio *L. hac edita l. 6. Cod. de secund. Nupt.* In imperio Rom. Germanico hodie non habet locum, nisi ubi eius receptio localis ab allegante probata fuit.

VI.

Statutum disponens in præiudicium cognate de successione Geradæ filiæ *innuptæ*, non habet locum in successione Geradæ filiæ *viduatæ*.

VII.

Solidarium dominium superficiæ parietis ex eius fundamento eatenus probatur, quatenus recta linea ex fundamento secundum stateram surgit in altum.

VIII.

Manutenibilis quasi possessio seruitus itineris, absque scientia & patientia domini prædii seruientis non potest acquiri.

IX.

Emtio venditio pertinentiarum fundi caduci, cum con-

consensu Domini feudii per *auersionem* celebrata omne commodum, & periculum ad instar emtionis spei ad emtorem transfert; Adeoque ex l. 2. C. de *Rescind. vend.* emtor conueniri nequit.

X.

Litteræ inuestituræ quem esse inuestitum probant, & difficulter admittunt probationem in contrarium.

CLARISSIMO ATQVE DOCTISSIMO
DN. RESPONDENTI,

S. D.

PRÆSES.

Iuris peritiam absque prudenti applicatione esse informe & rude Sceleron, iam dudum peritiores animaduernerunt; sed etiam applicationem absque prudentia nil nisi turbas & sophisticas confusiones parere æque indubium est. Neque enim meo quidem iudicio illi ICTorum numero accensendi sunt, qui solidiori doctrina destituti allegationibus infinitis delectantur & communibus inhaerent opinionibus, non diiudicantes accurate illa, quæ ab aliis sunt dicta; sed potius hos, qui ad applicationem iuris afferunt iudicium politum & imatum solidiori iuris prudentia instructum, ICTos veros esse iudicio. Quæ vbi mente mea reputeo, insigni afficior lætitia quod videam Te, Clarissime DN. HEROLDE, hanc differentiam exakte obseruasse, imo præsentii Tua disputatione publice ostendisse Te solidioribus innutritum esse doctrinis. Aggressus certe es tale thema, quod parum vel saltem minus accurate adhuc est elaboratura & in quo Menochius, qui alias cum Mascardo & Mantica *Pater Practicantium* vulgo dici solet, omnia miseranda confusione ita inuoluit, ut parum vel nihil solatii ex illo haurire potueris. Hinc omnes bonos in eo consentientes habebis, Te rem Tuam in elaborando hoc themate bene egisse, & ita quidem, ut, quantum ali-

quar-

quando de Tua solidiori doctrina expectare possit Respubl., facili coniectura assequi possimus. Neque vero id mihi un cuiquam videri poterit, cum industria Tua omnibus satis sit cognita, vt meo testimonio non indigent. Optime itaque fecisti quod vestigijs præclarissimis Patris Tui Optimi, Excellentissimi. Da. Consilarii Regiminis, & Icti famigeratissimi, Patroni mei venerandi insilire admodum allabores, quippe cuius eruditio in iure singularis satis prædicata est, & de qua eruditissima eius scripta vberimum testimonium perhibent, quem præeuntem si ulterius sequi perseveraueris, aliquando cum fructu insigni deprehendes, Te non frustra laborasse. Gratulor itaque Tibi de hoc primo Eruditionis Tuae specimine, quippe quod indicium præbet, mox grauiora secutura esse. Gratulor Excellentissimo Parenti Tuo de filio tam erudito, & qui eius vestigia tam laudabili studio legit. Gratulor Genti Tuae splendidissime de tantæ spei profapia; Et denique gratulor etiam mihi, quod iam re ipsa deprehenderim euentum intentioni meæ exactissime respondisse. DEVS porro secundet Tua studia & dirigat illa ad eum scopum, quo tendere debent omnia nostra negotia, vt aliquando & Reipubl. & Genti Tuae florentissime afferre possis incrementum, magnumque Decus. Vale Dab. d. XI. Octobr. MDCCII.

ULB Halle 3
003 891 690

f

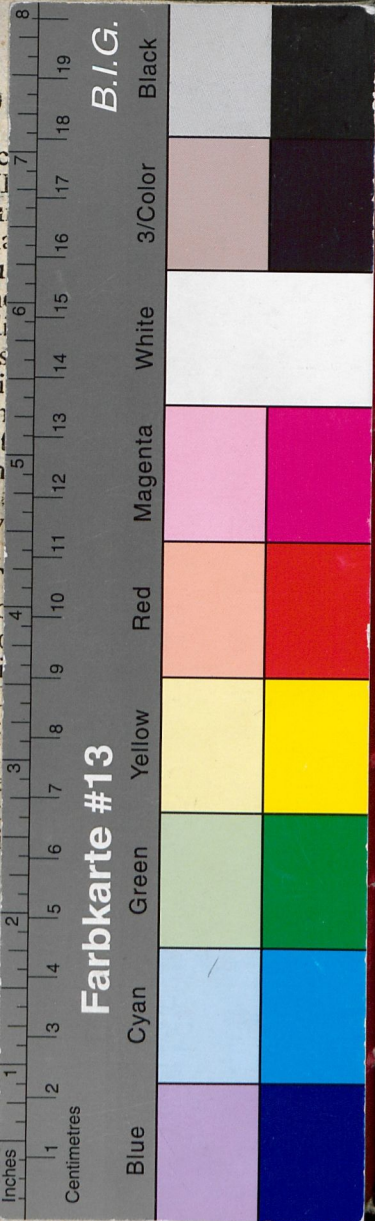
56.

5.

DISPUTATIO IVRIDICA
DE
**COLLISIONE
PRÆSVMTIONVM,**

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN.
FRIDERICO WILHELMO,
REGNI BORVSSICI, ELECTORATVS BRANDEN-
BVRGICI CETERARVMQVE PROVINCIARUM HEREDE,
&c. &c.

IN ACADEMIA FRIDERICIANA
PRAESIDE
DN. IUSTO HENNINGO *Böhmer*
IVRIVM D. EORVNDÉMQVE PROFESS. PVBL.
EXTRAORDINAR.

Die Octobr. Anno MDCCII.
IN AUDITORIO MAJORI
Publico Eruditorum Examine submittit
AVCTOR
FRIDERICVS GVILIELMVS *Herold*
Hallenf. Magdeb.
SECUNDA EDITIO.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
Typis CHRISTOPH. ANDRAE ZEITLERI, Acad. Typogr.

